

bibliografija

UDK: 016(497.13): 929 Siksto V.
Pregledni rad

HRVATSKA BIBLIOGRAFIJA O PORIJEKLU PAPE SIKSTA V.

Ćiril PETEŠIĆ, Zagreb

Ova je radnja napisana u povodu 400. obljetnice smrti pape Siksta V. (1590–1990).

Pontifikat Siksta V. trajao je nešto više od pet godina, od 24. travnja 1585. do 27. kolovoza 1590. Prikazi života i rada Siksta V. objavljeni su u *Enciclopedia italiana* (Istituto Giovanni Treccani, XXXI, Roma, 1936, 923–924), *Enciclopedia cattolica* (XI, Vaticano-Firenze, 1953, 782–787) i *Lexikon für Theologie und Kirche* (IX, Freiburg im Br, 1964, 811–812), gdje je navedena i najznačajnija literatura.

Najpoznatiji povjesničar rimskih papa Ludwig Freihern von Pastor u 10. svesku svoje »Povijesti papa u doba Katoličke reforme i obnove« (1417–1789) ocjenjuje da je Siksto V. »jedan od najznačajnijih papa; neobična ličnost pokazala se genijalnom i velikom u svojim pothvatima, kao i svojim opsežnim planovima, spajajući s rijetkom odlučnošću i velikom neustrašivošću bistar pogled i nadasve praktičan kriterij... Na udivljenje svojih suvremenika učinio je više nego mnogi njegovi predšasnici... Povjesničari najrazličitijih smjerova slažu se da je Siksto V. jedan od najistaknutijih papa u doba katoličke reforme i obnove«. ¹ Međutim, još uvijek, i 400 godina nakon njegove smrti, postavlja se pitanje o porijeklu pape Siksta V, da li je bio Talijan, rođen u Grottamareu, blizu jadranske obale, ili je porijeklom bio iz Dalmacije, ili iz Ilirika i Slavonije, kako se u njegovo vrijeme govorilo, te da je prema tome bio porijeklom Hrvat, ili pak Srbin ili Albanac, kako pretpostavljaju neki u novije vrijeme.

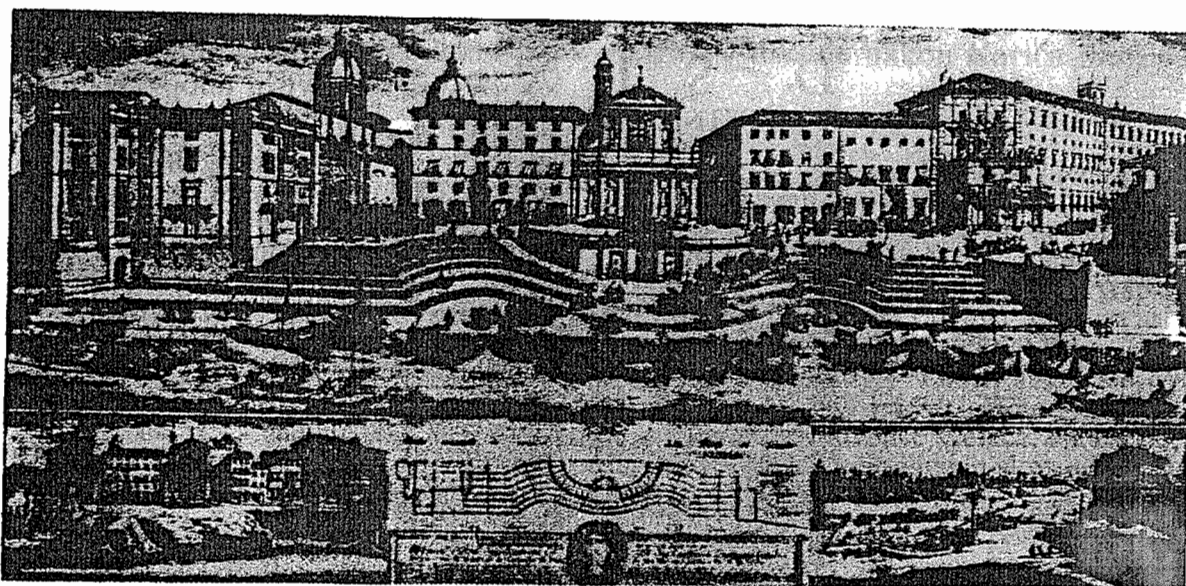
Siksto V. je bio franjevac konventualac. U samostan je stupio u Montaltu (Italija), a filiran tom samostanu i dobio ime fra Felice de Montalto. Iz njegove biografije izdvajam ove momente: izvjesno je vrijeme bio inkvizitor za područje Mletačke republike u čiji je okvir tada spadala i Dalmacija; M. Žugaj navodi podatak da je neko vrijeme bio starješina Hrvatske provincije franjevaca konventualaca; ² kardinalom je imenovan 1570. godine te također kardinalom-naslovnikom crkve i gostinca sv. Jeronima u Rimu za Slavene; izgradio je novu crkvu sv. Jeronima, obilno ju je obdario kao kardinal i papa i osnovao je Kaptolski zbor pri istoj

1 PASTOR, Ludwig: *Storia dei papi della fine del Medioevo*, talijanski prijevod s njemačkog, X, Roma, 1928, 4–5.

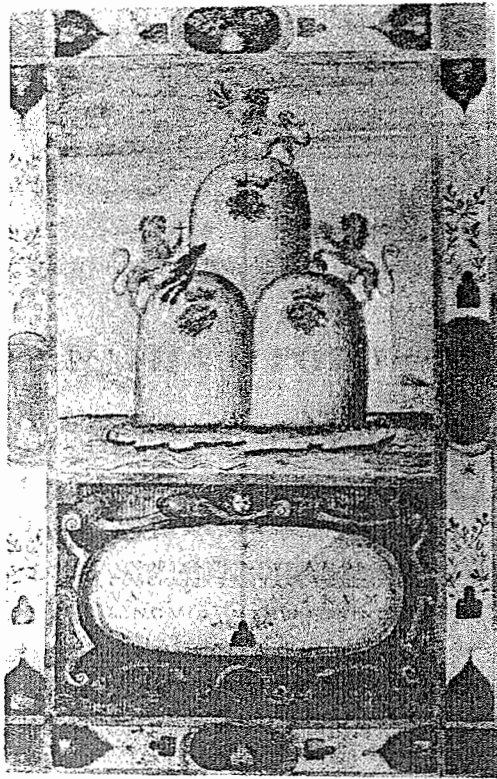
2 ŽUGAJ, Marijan: *Sisto V tra Oriente ed Occidente*, Roma, 1987, 70–71, bilj. 296.

Portret pape Siksta V. iz 1586.

Crkva sv. Jeronima u Rimu koju je obnovio papa Siksto V. (bakrorez De Rossia).

Grb Siksta V. Perettia (Cod. Vat. lat. 5440 iz 1590).

Bula Siksta V. »Sapientiam Sanctorum« iz 1589. kojom je osnovan Kaptol sv. Jeronima u Rimu. (Primjerak iz Nacionalne sveuč. knjižnice u Zagrebu, format 29 x 19,3 cm, ima 4 stranice).

crkvi, jedini nacionalni Kaptol u to vrijeme u Rimu; brinuo se za potrebe naših krajeva: imenovanje zagrebačkog biskupa i hrvatskog bana Jurja Draškovića kardinalom; kad je osnovao vatikansku tiskaru, opskrbio ju je glagoljskim i ćirilskim slovima za tiskanje knjiga potrebnih našim krajevima;³ posebno je štovao sv. Jeronima i slavenskog apostola sv. Ćirila kao »izumitelje« glagoljskog i ćirilskog pisma,⁴ kako se u ono vrijeme držalo; gajio je slavensku liturgiju.

Pitanje da li je papa Siksto V. porijeklom bio iz Dalmacije, odnosno da li je bio Dalmatinac i Hrvat, postavljano je u raznim varijantama gotovo 250 godina.

Talijanski povjesničar C. Tempesti je 1754. godine⁵ tvrdio da su preci Siksta V. došli iz Dalmacije, Ilirika ili Slavonije, pozivajući se na G. Piazzu,⁶ koji je pisao da je navodno sam Siksto V. to napisao u svojoj buli o osnivanju crkve sv. Jeronima u Rimu. Tempestijevo stajalište prihvatilo je više povjesničara (N. Ratti, L. von Ranke, G. Moroni, A. De Hübner). To je došlo do izražaja i u buli pape Leona XIII. »Slavorum Gentem« 1900.⁷

Tempestijevu pisanju suprotstavili su se P.A. Galli 1754, odnosno 1756, kako ispravlja Žugaj, i F. Pistolesi 1921. godine.⁸ Pistolesi je tražio papinu bulu »Sapientiam Sanctorum«, vjerujući da se u njoj nalazi podatak o kome Pistolesi piše, tj. onaj o slavenskom porijeklu Siksta V, ali ju nije našao. Zaključio je da ona ne postoji, već da je legenda koja suvremenima Siksta V. nije bila poznata, zapravo jedan »mit«. Pistolesijevo je mišljenje prihvatio njegov prijatelj Pastor, prihvatili su je talijanski povjesničari D. Sparacio 1923, F. Sarazani 1979, C. Parisiani 1985, mada ne svi kao npr. G. Sanita 1967. i C. Olivetti 1987.

Stajalište da Siksto V. potječe iz naših strana zastupaju mnogi autori, počevši od fra Andrije Kačića Miošića 1759,⁹ a bilježe ga brojni povjesničari Papinskog hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu, a i drugi naši autori, što i prikazuje obilna Hrvatska bibliografija o porijeklu pape Siksta V, tiskana nakon Kačića Miošića, a koju navodim u ovoj radnji.

3 Usp.: PERI, Vittorio: *Caratteri e libri delle tipografie promosse a Roma dai papi per le lingue slave tra il XVI e il XVII secolo*, Tre alfabeti per gli Slavi, Catalogo della mostra allestita nella Biblioteca Vaticana per l'undicesimo centenario della morte di san Metodio. 1985., Biblioteca apostolica Vaticana. 110: Orijentalna tiskara Medicin je iz Firenze prenesena u Vatikan. U njoj je 1590. i 1591. godine kao prva knjiga tiskano Arapsko četveroevanđelje, tiskano grčkim, latinskim, arapskim i slavenskim slovima; slova za »slavenski« tisak izveo je Granjon (str. 111).

4 U istoj je vatikanskoj ediciji (vidi bilj. 3) predgovor napisao V. PERI. *Premessa alla mostra*: u Sikstinskom salonu Vatikanske biblioteke su 1589. i 1590. godine naslikane freske, niz slova glagoljskog i ćirilskog alfabeta iznad likova dvojice svetaca, s natpisima »Sveti Jeronim izumitelj Ilirskih slova« i »Sveti Ćiril autor drugih ilirskih slova« (tj. ćirilskih), str. 12.

5 TEMPESTI, Casimiro: *Storia della vita e delle gesta di Sisto Quinto Sommo Pontefice*, Roma, 1754.

6 PIAZZA, Carlo Boromeo: *La Gerarchia Cardinalizia*, Roma, 1703.

7 LEO PAPA XIII: *Slavorum Gentem*, ASS 34 (1901/2), 196 i sl.: Siksto V. je izgradio novu crkvu sv. Jeronima u Rimu iz svoje pobožnosti prema sv. Jeronimu »atque in Chroaticam nationem, ex qua ducebat originem, benevolentia...«

8 PISTOLESI, Francesco: *Sisto V e Montalto da documenti inediti*, Montalto Marche, 1921.

9 KAČIĆ MIOŠIĆ, Andrija: *Razgovor ugodni naroda slovinskoga*; U Mlecih na 1759. Kačićev tekst koji citiram navodim prema izdanju *Stari hrvatski pisci*, knjiga XXVII., u izdanju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1942., 119. U knjizi je objavljena prva knjiga Djela Andrije Kačića Miošića: *Razgovor ugodni*. Napominjem da prvo izdanje Kačićeva »Razgovora ugodnog« iz 1756. godine nema Kačićeva teksta o Sikstu V. koji citiram.

Andrija Kačić Miošić je zabilježio:

»Broj papa slovinskoga roda.

Sveti Kajo papa, od kolina Dioklecijanova, Dalmatin rodom. Papa Ivan Četvrti, Dalmatin Slovinac, rodom Zadranin. *Papa Sisto Peti, od Buke kotorske iz Kruševaca* (sic!), *Slovinac Dalmatin*, kako svidoče njegova pisma, koja se u Vatikanu u Rimu nahode; ko ne viruje, neka pođe štiti« (podvukao Ć. P.).

Predaju da je Siksto V. porijeklom iz sela Kruševica u Boki Kotorskoj prikazao je P. Butorac 1932. godine.¹⁰ Lokacija sela Kruševica naznačena je na austrougarskoj vojnoj karti, izrađenoj između 1861. i 1863. godine.¹¹

Na pisanje Pistolesija odgovorio je izvrsnom raspravom S.K. Sakač 1943. godine: »*Papa Siksto V. – talijanski Hrvat*«. ¹²

Koliko je predaja o hrvatskom porijeklu Siksta V. u Hrvatskoj prihvaćena, osobito nakon 300. obljetnice papine smrti 1890, pokazuje pisanje A. Livajušića¹³ koji je svoj feljton o Sikstu V. u sarajevskom »Katoličkom tjedniku« objavio 1941. godine, »u ovoj našoj hrvatskoj jubilarnoj godini«, kad se namjeravalo proslaviti 1300. obljetnicu pokrštenja Hrvata. Proslava je izostala zbog izbijanja rata na našem području.

Četiristota obljetnica papinstva Siksta V. (1985) bila je nova prigoda za pisanje o papinu porijeklu, i s jednog i s drugog stajališta, našega i talijanskoga.

Najprije je objavljena zapažena rasprava R. Perića »Papa Siksto V. i Hrvati«;¹⁴ zatim je uslijedila knjiga M. Žugaja »Siksto V. između Istoka i Zapada«.¹⁵

S talijanske je strane na Žugajevu knjigu 1990. o 400. obljetnici smrti Siksta V. došao odgovor njegova redovničkog subrata, franjevca konventualca Isidora Gattia »Siksto V. papa 'Pičenc'«. ¹⁶

Istup M. Žugaja, koji je prethodio njegovoj knjizi, na skupu koji je u Rimu priređen 14. prosinca 1985, imao je izuzetan odjek u svjetskom tisku: ANSA je 14. prosinca 1985. objavila prikaz F. Mandilla (*Postoji drugi slavenski papa u povijesti: Siksto V.*); talijanski listovi su također reagirali: O. Petronillo (*Možda je Siksto V. bio prvi slavenski papa*, »Il Tempo«, 17. prosinca 1985.), G. C. (*Postojao je*

10 BUTORAC, Pavao: *Porijeklo Siksta V.*, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku, Split, svez. L (za godinu 1928. i 1929.), 1932, 307–329.

11 *Special. Karte des Koenigreiches Dalmatien. Von dem K. K. Militaerisch-Geografischen Institute in WIEN Herausgegeben in den Jahren 1861 bis 1863.* Karta se čuva u Kartografskoj zbirci Nacionalne sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Na poledini karte je naznaka: »Ragusa und Cattaro«. U prilogu ove radnje donosim detalj Boke Kotorske. Naznaka Kruševica je vidljiva.

12 SAKAČ, Stjepan Krizin: *Papa Siksto V. – talijanski Hrvat*, Život, Zagreb, XXIV, br. 3–4, Rujan – Prosinac 1943, 199–227.

13 LIVAJUŠIĆ, Anto: *Željezni papa*, Katolički tjednik, Sarajevo, XVII. (XX), br. 11, 16. ožujka 1941, Listak, 10–12; br. 15, 13. travnja 1941, 10–14.

14 PERIĆ, Ratko: *Papa Siksto V. i Hrvati*, Crkva u svijetu, Split, br. 3, 1985, 283–301.

15 ŽUGAJ, Marijan: *Siksto V tra Oriente ed Occidente*, Roma, 1987, 187 stranica. Tekst knjige je prethodno objavljen u komemorativnom svesku *Miscellanea Francescane, I Pontefici Sisto IV (1471–84) e Sisto V (1885–90)*, Roma, 1987, 595–775.

16 GATTI, Isidoro: *Sisto V papa 'Piceno.'* *Le testimonianze e i documenti autentici*, Ripatransone, 1990, XXXVI + 586. Pokrovitelji knjige su: Comitato nazionale per le celebrazioni del IV centenario del pontificato di Sisto V (1585–1590) i Ministero per i beni culturali e ambientali Ufficio centrale per i beni librari e gli istituti culturali.

drugi slavenski papa u povijesti Crkve – Siksto V., »Il Messaggero«, 17. prosinca), Siksto V. oduzima Wojtyli naziv prvoga slavenskog pape (»La Stampa«, 17. prosinca), itd.; španjolski list »El Pais« je 18. prosinca 1985. objavio napis: *Estudios francescanos revelan que fue Sisto V. y no Juan Pablo el primer Papa eslavo.*¹⁷

Mišljenja sam da su uz prikaz Hrvatske bibliografije o porijeku Siksta V. potrebni prikazi Žugajeve i Gattijeve knjige, da se po mogućnosti pitanje porijekla pape Siksta V. još bolje osvijetli, posebno nakon nekih navoda u ovim knjigama.

1. PRIKAZ KNJIGE MARIJANA ŽUGAJA

Knjiga M. Žugaja »Siksto V. između Istoka i Zapada« ima tri dijela: 1) Porijeklo i rodbina Siksta V. prema dokumentima iz Montalta; 2) Porijeklo Siksta V. u dokumentima i kod pisaca izvan Montalta; 3) Porijeklo Siksta V. prema njegovim spisima, djelima i stavovima.

U uvodu Žugaj opovrgava pisanje Pistolesija iz 1921. da bula Siksta V. »Sapientiam Sanctorum« iz 1589. ne postoji. Žugaj upozorava da su spomenutu bulu objavili već prije I. Črnčić 1886.¹⁸ i F. S. I. (S. Ivančić) 1901,¹⁹ a o buli je pisao i P. Gasparri u »Civiltà Cattolica« 1902.

Upotpunjujem Žugajeve informacije o buli, jer se u Nacionalnoj sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu nalaze dva primjerka toga dokumenta, tiskana 1590. u dva različita izdanja. Budući da tekst bule nije u cjelosti objavljen kod Črnčića i Ivančića (izostavljeni su tekstovi naslovnih stranica), snimke postojećih primjeraka u Zagrebu objavljujem u ovoj radnji.²⁰

Bula »Sapientiam Sanctorum« ne govori o porijeklu Siksta V, već o njegovoj osobitoj pobožnosti prema sv. Jeronimu od najranije dobi (*ab ineunte aetate*).²¹

U prvom dijelu knjige Žugaj navodi imena petorice predaka: papinog oca Peretta, djeda Jakova, pradjeda Antuna, šukundjeda Nikole – potomka Zanetta (Ivice), imena Sikstove majke Marianne, sestre Camille i brata Prospera, dok imena njegove ostale braće ne navodi. Pokušaj rekonstrukcije obiteljskog stabla Siksta V.

17 Ove podatke objavili su ŽUGAJ, M, *nav. dj.*, 3, bilj. 1, i GATTI, I., *nav. dj.*, 8, bilj. 18.

18 ČRNČIĆ, Ivan: *Prilozi k razpravi: Imena Slovjenin i Ilir u našem gostinju u Rimu poslije 1453. god.*, Starine JAZU, 18, Zagreb, 1886, 75–84.

19 F. S. I. (IVANČIĆ, Stjepan): *La questione di S. Girolamo de'Schiavoni in Roma in faccia alla storia e al diritto ed il Breve di S. Leone XIII 'Slavorum Gentem'*, Roma, 1901, 98–111. Nakon teksta bule je kurzivom pisan dodatak: »Giusta esemplare stampato: Romae ex typographiae (sic) reverendae Camerae Apostolicae«; ovo je dodatak s dna naslovne stranice bule na primjerku u Zagrebu koji nije precizno prepisan i ne znam zašto upozorenje »sic«.

20 Tekst bule je djelomično citirao KISIĆ Vinko: *Najnoviji događaji. Dodatak k razpravi Hrvatski Zavod u Rimu. Prilog Acta Hieronymiana*, Zadar, 1902, 138–140. Kisićeva obrada ima paginaciju od 57–176. stranice i ona je dodatak talijanskom izdanju knjige JELIĆ, Luca: *S. Girolamo de'Schiavoni. L'Istituto croato a Roma. Appendice Avvenimenti recentissimi per cura di Vinko Kisić, Zara, 1902.* Na kraju citata iz bule »Sapientiam Sanctorum« Kisić je dodao: Č. I., što znači da je citate uzeo iz rasprave Ivana Črnčića iz 1886. godine (vidi gore bilj. 18). Napominjem da je Luka Jelić iste godine na hrvatskom objavio svoju raspravu: *Hrvatski zavod u Rimu*, Vjestnik Kr. Hrv.–Slav.–Dalm. Zemaljskog arhiva, IV, svez. 1.

21 Usp.: SAKAČ, *nav. dj.*, str. 204.: »... u spomenutoj buli se uistinu nigdje ne govori o njegovu (Siksta V. – op.) podrijetlu. Bulu navodi Piazza, kako je i pravo, samo za potvrdu Sikstove velike pobožnosti prema sv. Jeronimu, ...«

doveo je Žugaja do 1411. godine. Prvi od predaka koji je došao u Montalto bio je Vico (Ivica) (Zanetto) Giovanni.²² Žugaj je ove podatke uzeo od Tempestija, odnosno od Piazze. On žali što u cjelosti nisu objavljena akta Arhiva u Montaltu, kako bi mogao nastaviti istraživanja, potvrditi ili opovrći koji od svojih navoda.²³ Žugaj piše i o značenju naziva sela iz kojega su potekli preci Siksta V. iz Dalmacije – »Crusciza« što u prijevodu znači »Kruškica« (Piccolo Pero).²⁴

Pod nazivom »Kruškica« (Piccolo Pero) misli se na selo *Kruševica* u Boki Kotorskoj,²⁵ iako ga neki koji pišu o porijeklu Siksta V. različito bilježe: Kruškica, Kruševci (Kačić: iz Kruševaca), Kruševac (Kukuljević), Kruščica (Sakač), itd. – što nije najispravnije!

Žugaj navodi i latinski izraz za kruškicu i »piccolo pero« – »parvum pirum«, prema životopisu Siksta V, kojeg je za papina života napisao njegov tajnik Graziani »Vita emendata...«, a sam ga je Siksto V. pregledao i ispravio (emendata): »Patri ipsi (tj. Sikstu V. – op.) nomen fuit Peretto. Id quod Itolorum lingua *parvum pirum* significat« (podvukao Č. P.).²⁶

Otac Siksta V. Peretto živio je u Montaltu, ali je 1517. bio prognan i sve mu je bilo konfiscirano, jer se eksponirao kao pristaša urbinskoga vojvode koji je u sukobu s papom izvjesno vrijeme bio zaposjeo Montalto. Peretto se vratio kući, svome ocu u Cupru blizu jadranske obale. Bio je oženjen i 1521. dobio je četvrto dijete Felicea.²⁷ Redovito se piše da je Felice, kasniji papa Siksto V, rođen u Grottamareu, također blizu jadranske obale, nešto južnije od Cupre.²⁸ Međutim, na grobu Siksta V. u rimskoj crkvi S. Maria Maggiore piše da je papa rođen u Cupri, a da je odgojen u Montaltu: »Sixtus V Pont. Max. Cupris ad litus Superi maris in Piceno natus Montalti educatus«. ²⁹ Natpis je dao napisati nećak Siksta V. Alessandro Damasceni-Peretti, kardinal-naslovnik crkve i ustanova sv. Jeronima u Rimu (1591).

Kad se situacija smirila, Peretto se vratio u Montalto. Njegov je sin Felice, kad je poodrastao, stupio u samostan i kao redovnik zadržao svoje krsno ime, kome je kod samostanskog posinjenja (afilijacije) dodano »da Montalto« – fra Felice da Montalto.

22 ŽUGAJ, *nav. dj*, 55.

23 ISTI, *nav. dj*, 8.

24 ISTI, *nav. dj*, 34.

25 Usp. moju bilj. 11. – Naziv »Kruševica« je jedna od izvedenica od riječi kruška na našem jadranskom području, objašnjava Petar SKOK: *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima*, izd. Jadranskog instituta JAZU, Zagreb, 1950, 128: »... naš narod nebrojene lokalitete jadranske obale zove po kruški (Krušvica i t.d.)«. Navodim nazive toponima iz Skokova kazala: Kručica, Kruševa, Kruševac, Krušev Dol, Kruševica, Kruševje, Kruševo, Kruševo Polje, Krušica, Krušički Rat, Krušija, Krušvica. »Kruševica... Kruševac i Kruševo Polje, sve (su) izvedenice od *kruša* za krušku« (str. 122). Nazive Kruševica imaju uvale na Dugom otoku, Kornatu i Pašmanu.

26 ŽUGAJ, *nav. dj*, 34.

27 ŽUGAJ, *nav. dj*, 43.

28 Talijanska enciklopedija piše o naselju »Cupra«: »*Cupra Marittima*, sjeverno od Grottamarea na jadranskoj obali, zvana *oppidum* (Plinije) ili *urbs* (Pomponije Mela, Ptolomej) i vrlo poznato mjesto *Coloniae (Iuniae) Cuprensis* u srednjem vijeku se zvalo Marano... Sadašnje selo Cupra Marittima... ima dva dijela: Cupra Alta, na brijegu visokom 119 m, sa srednjovjekovnim zidinama, i moderan dio, na jadranskoj obali, duž ceste Aprutina i oko istoimene željezničke postaje na pruzi Ancona-Brindisi«. Ovo je napis Ettorea RICCI-a, docenta na sveučilištu u Belunu (Geografia delle Marche), *Enciclopedia italiana*, Istituto Giovanni Treccani, XII, Milano, 1931, 151.

29 GATTI, *nav. dj*, 67.

Prezime fra Felicea Peretti – piše Žugaj³⁰ – po prvi put se pojavilo u javnim dokumentima 1554. i to bez dodatka »da Montalto«. Kako je do toga došlo?

Obitelj oca Peretta, čini se, nije imala prezimena. On je umro 1554.³¹ Tajnik Siksta V, Graziani, u nastavku je teksta papina životopisa, koji sam citirao, napisao: »Ocu njegovom (Sikstu V. – op.) ime je bilo Peretto. To je Felice kasnije iz poštovanja prema ocu pretvorio u prezime svoje obitelji« (podvukao Č. P.).³²

Prezime Peretti prihvatila je sestra fra Felicea, Camilla, i njegov brat Prospero.³³ Camilla je tada bila udovica Mignucci. Imala je kćerku Mariu Felice koja se udala za Fabia Damascenia: dobili su sinove Alessandra i Michelea. Alessandro je rođen 1571. Njega je bakin brat, Siksto V, imenovao kardinalom s nepunih 15 godina života (1585) i dodijelio mu kardinalski naslov crkve sv. Jeronima u Rimu.³⁴ Michele je, između drugih funkcija, imao i juspatronatus nad istom crkvom.³⁵ Po želji kardinala Felicea Perettija prezime Peretti su prihvatili i Alessandro i Michele Damasceni, pa su se prezivali Damasceni-Peretti. I Micheleov sin Francesco, praunuk udovice Camille, imao je ista prezimena. Njega je Urban VIII. imenovao kardinalom 1641. godine, pa je i njemu dodijeljen naslov kardinala Sv. Jeronima u Rimu. On je umro 1655.³⁶

U drugom dijelu knjige Žugaj prikazuje 14 dokumenata i pisanje pisaca izvan Montalta o porijeklu Siksta V. Najznačajniji među njima su svjedočanstva odvjetnika Saracinellija iz 1654. godine i vatikanski latinski kodeks 5440 iz 1590. godine.

Alessandro Saracinelli je u sporu protiv Zavoda sv. Jeronima u Rimu zastupao tužitelja. Kardinal-naslovnik Zavoda u to je vrijeme bio Francesco Peretti (Damasceni-Peretti): pranećak Siksta V. Saracinelli i kardinal su, prema tome, bili na suprotnim stajalištima. Saracinelli je logično znao što može u sporu iznijeti a što ne, jer su detalji iz prošlosti obitelji Peretti kardinalu-naslovniku Sv. Jeronima najvjerojatnije bili poznati. I Saracinelli je, između ostaloga, u svom podnesku iz 1654. godine naveo neosporne podatke, vrlo značajne za pitanje porijekla Siksta V. i njegove obitelji. Naveo je sljedeće:

»...svima je vrlo dobro poznato da u Apuliji, Abruzzu, Kalabriji, Ankonskoj marki kod Jadranskog mora ima više kolonija Slavena, koji govore samo slaven-

30 ŽUGAJ, nav. dj, 126.

31 ŽUGAJ, nav. dj, 39.

32 ŽUGAJ, nav. dj, 127. prema primjerku životopisa Siksta V, što ga je pronašao PASTOR, nav. dj, X, 641, bilj. 2: »Patri ipsi nomen fuit Peretto, quod Italarum lingua Parvum Pirum significat. Id postea Felix pio erga parentem animo in gentis suae cognomen vertit«. – Nameće mi se pitanje: da li je fra Felice uzeo prezime Peretti samo iz velikog poštovanja prema netom preminulom ocu Perettu, ili možda i radi još jednog razloga? Možda radi »zabašurivanja« sjećanja na očevu nekadašnju privrženost protivnicima papinstvu, što je eventualno moglo škoditi napredovanju fra Felicea u rimskim krugovima? Odluka o uzimanju prezimena Peretti mogla je biti i zgodna kamuflaža jer je, uostalom, prezime Peretti bilo dosta rašireno u nekim dijelovima na Apeninskom poluotoku, kao što I. GATTI dokazuje u navedenom djelu.

33 ŽUGAJ, nav. dj, 46–47.

34 GATTI, nav. dj, 66–67.

35 ŽUGAJ, nav. dj, 87. – »Juspatronatus« Michelea značio je dosta, naime, davao je pravo predlaganja kardinalu – naslovniku kolegijalne crkve sv. Jeronima da li kandidati udovoljavaju uvjetima za primitak: da li potječu iz ilirskih provincija i da li vladaju ilirskim jezikom. Usp.: GOLUB, Ivan: *Istituzioni collegiate alla Chiesa di S. Girolamo: Confraternita, Capitolo, Collegio*, Chiesa Sistina, II, Pontificio Collegio Croato di San Girolamo, Roma 1990, Collectanea Croatico-Hieronymiana de Urbe, 3, str. 42.

36 ŽUGAJ, nav. dj, 87, bilj, 341.

skim jezikom, kao što je bilo kod oca Siksta V. koji je bio iz Ilirika, i nastanio se u Cupri kraj Jadranskoga mora, i ondje se oženio i rodio spomenutoga Siksta...«³⁷ (podvukao Ć. P.).

Bolji dokaz za slavensko porijeklo Siksta V, mislim, ne treba tražiti!

Vatikanski kodeks 5440 je napisan 1590.³⁸ U njemu su na 23 lista ispisana dobročinstva Siksta V. prema crkvi sv. Jeronima u Rimu i njezinim ustanovama. Značajne su četiri minijature kodeksa, osobito ona na 3. listu, koja je uz redovne elemente grba Siksta V. – lav, grančica s tri kruške, tri brda, zvijezda i papinska tijara – posebno rječita: brda su u prvom planu, na jednom otočiću usred Jadranskog mora,³⁹ ispred dalmatinskog kopna na kome je latinski natpis »DALMA-

37 ŽUGAJ; nav. dj, 88. – Tekst i fotokopiju Saracinellijeva podneska je objavio I. GOLUB: *Ključna isprava u raspravama o hrvatskom porijeklu pape Siksta V.* (O 400. obljetnici Sikstinske crkve sv. Jeronima u Rimu), Croatica Christiana Periodica, Zagreb, XI, br. 20, 1987, 93–101. – O slavenskim kolonijama na istočnoj obali Apeninskog poluotoka pisao je J. ARANZA u Jagićevu »Archiv für slavische Philologie«, XIV, Berlin, 1892.: *Woher die südslavischen Colonien in Südtalien?*, 78–82. Aranza se poziva na *Commissiones et relationes Venetae* koje je Šime LJUBIĆ objavio u Zagrebu u nekoliko svezaka, počevši od 1876. godine (u prvom svesku su objavljeni dokumenti od 1433. do 1527. godine). Prije Ljubića je Vikentie MAKUŠEV objavio *Monumenta historica Slavorum Meridionalium vicinorumque populorum*, tomus I, volumen I, Ancona-Bononia-Florentia, Varsaviae 1874. U zadnje je vrijeme Marko JACOV objavio raspravu *Le emigrazioni dalla Dalmazia nelle Marche nei sec. XV–XVI e l'origine del Papa Sisto V*, La Rivista Dalmatica, Anno XXXVI della IV serie, volume LX, Roma, 1989, No 1 (Gennaio-Marzo), 43–50. I. GATTI, nav. dj, 573, u zaključnim napomenama (Rilievi conclusivi) kratko se dotiče istog problema, naznačujući rasprave koje su objavili M. Sensi (1977.), L. Lume (1970.) i M. Natalucci (1977.). Napominjem da je Tadija SMICIKLAS objavio ispravu od 25. kolovoza 1199. godine o sklapanju mira između Dubrovnika i Ancone: *Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, vol. II, Zagreb 1904, 325–326. Žugaj je Saracinellijev podnesak obradio opširnije, nav. dj, 87–95.

38 Naslov Kodeksa je *Liber bonorum Hospitalitatis et eorum quae Ecclesiae S. Hieronymi Illyricorum ab Optimo Parente Sixto V Pontifice Maximo nuper extractae et in Collegiatam erectae dono data sunt. MDXC.* Žugaj ga je opširno obradio, nav. dj, 75–84. Papinski Hrvatski zavod sv. Jeronima u Rimu ga je u cjelosti objavio 1989. godine, u knjizi *Chiesa Sistina 1589–1989*, I, a cura di Ratko Perić (208 stranica), 34–78, s uvodnom napomenom 34–35; slijede fotografije četiriju minijatura i njihovi opisi, latinski tekstovi s minijatura i njihovi talijanski prijevodi M. Žugaja, fotografije dvaju latinskih tekstova u čast Sikstu V. i njihovi prijevodi na talijanski, a onda glavni sadržaj na talijanskom: na lijevim stranicama su fotografije, a na desnim transkripcije tekstova (str. 46–78). Uvodnu napomenu napisao je R. PERIĆ, kao Dodatak (Appendice) njegovu prikazu *L'amore di Sisto Quinto verso San Girolamo* (15–35). Knjiga je 2. svezak u nizu: *Collectanea Croatico-Hieronymiana de Urbe*. Objavljivanje Kodeksa je najbolji hrvatski prilog 400. obljetnici pontifikata pape Siksta V.

39 Otočić ispred dalmatinskoga kopna na minijaturi dao je povoda da C. OLIVETTI postavi hipotezu o porijeklu predaka Siksta V. s otoka Šolte: *Le origini di Sisto V e una miniatura del Liber bonorum Hospitalis et Ecclesiae s. Hieronymi Illyricorum*, Roma, 1987, *STUDIA SISTINA nel IV centenario del pontificato di Sisto V (1585–1590)*, 141–150. Otočić je naslikan između natpisa »Zara« et »Spalato« – piše Olivetti – i to može odgovarati otoku Šolta, na kome postoje i dva lokaliteta, *Gornja Krušica* i *Donja Krušica*. Nažalost, Olivetti se usudila postaviti svoju hipotezu nasuprot već postojeće tvrdnje da Sikstovi preci potječu iz Kruševice u Boki Kotorskoj. Njoj, međutim, nije poznato da Gornja i Donja Krušica na Šoliti nisu nikakva sela, već uvale. Usp.: Petar SKOK, nav. dj. (vidi bilj. 25), 170; to su recentni nazivi koji »ne pružaju toponomastičke osobitosti« (169). O otoku Šolti je pisao i Ivo RUBIĆ: *Pomicanje naselja na Šolti*, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku, Split, svezak L (za godinu 1928. i 1929.), koji piše: »Tek u najnovije doba, u XIX vijeku počinju se graditi neke kuće u Gornjoj i Donjoj Krušici... U Donjoj Krušici nitko ne stanuje. Tu su ribari iz Donjeg Sela sazidali nekoliko kućica, gdje pohranjuju svoj alat. U Gornjoj Krušici pak stanuju tri ribarske obitelji« (str. 336). Prema tome, mislim da hipoteza C. Olivetti nije prihvatljiva.

TIA«, a s jedne strane otočića je talijanski natpis »Zara«, a s druge »Spalato«. Na tri brda na otočiću su naglašeni likovi lava i glavâ leoparda (detalj iz grba Dalmacije): lav na lijevom brdu u lijevoj šapi ima križ, a u desnoj grimizni kardinalski šešir; lav na desnom brdu lijevom šapom drži zvijezdu, a ispod druge šape su tri brdašca; treći lav, na najvišem brdu, u desnoj šapi ponosno drži grančicu s tri kruške, a ispod lijeve šape je papinska tijara. Na donjem dijelu minijature piše: »Zašto tolika ljubav i takva sloga ujedinjuje lavove? – Da živnu iznemogli ljudi Slavena«. Na rubovima minijature je također niz sastavljen od tri brdašca, zvjezdice i kruškine grančice. »Ideja i nakana Kaptola i hrvatske Bratovštine je posve jasna« – piše R. Perić.⁴⁰ Minijatura je »posebno posvećena Dalmaciji; na otočiću se diže grandiozan sikstinski grb na tri brda s lavovima. Prema tome, iz ove regije potječe Siksto V. I, da to još više izrazi, na trostrukom brdu su tri glave leoparda iz dalmatinskog grba. Predavači kodeksa s minijaturama bili su očito posve sigurni o Papinu dalmatinskom porijeklu; i ne samo to, već se i on takvim osjećao. Zbog toga su, povjeravajući rad nepoznatom minijaturisti, odabrali motive koji će to vidljivo izraziti. To su učinili bez bojazni da će Papu iritirati i zaslužiti ljutit prijekor radi drzovite ideje što ga hoće prikazati kao Dalmatinca iz Ilirika, pa čak povrijediti njegov papinski grb, postavivši na nj dalmatinski grb!«

Na 4. minijaturi kodeksa prikazan je zaštitnik Dalmacije i crkve sv. Jeronima u Rimu, sveti Jeronim. Svetac je prikazan s lavom koji ga i inače simbolizira, ali i s grančicom kruške. Htjelo se očito reći da je i sv. Jeronim Dalmatinac.

Prva minijatura kodeksa je također rječita: iznad naslova su grbovi obitelji Siksta V: Peretti (lijevo), Dalmacije (desno) i u sredini nešto veći – grb pape Siksta V. Na donjem dijelu slike je crkva sv. Jeronima u Rimu, podno koje kleče sv. Jeronim s lavom koji drži grančicu kruške i sv. Ćiril koje je Siksto V. posebno štovao.

Žugaj u svojoj knjizi s pravom posvećuje pažnju pisanju C. B. Piazza 1703,⁴¹ na temelju materijala koje je Piazza prikupio pedesetak godina ranije. Međutim, mnogi su originalni tekstovi kasnije izgubljeni, a dragocjeni su bili za pitanje porijekla Siksta V. Piazza je prema rukopisima iz arhiva crkve sv. Jeronima u Rimu napisao da je prvi predač Siksta V. došao iz Dalmacije u Ankonu marku. Bio je to neki Zanetto Peretti iz mjesta Crusciza u Slavoniji; njegovi su potomci bili Antun, Jakov i na kraju Peretto, otac Siksta V.

Piazzino je pisanje o porijeklu Siksta V. preuzeo C. Tempesti 1754., a od njega drugi pisci, sve do F. Pistolesija 1903, koji je ukazao na veliku pogrešku kod Tempestija. Tempesti je, naime, Piazza pripisao da je Siksto V. svoje »ilirsko« porijeklo izrazio u jednoj svojoj buli. Da bi prikazao posebnu pobožnost Siksta V, Piazza se pozivao na bulu o osnutku crkve sv. Jeronima u Rimu. Pistolesi je

40 *Chiesa Sistina 1589–1989*, I, nav. dj, 41. Značenje pojedinih elemenata grba Siksta V. objašnjeno je u istom kodeksu, na 2. minijaturi kodeksa (str. 39). Lav na grbu Siksta V. prema donatorima kodeksa znači lava »koji daje (papinski) primat, da se njime može obavljati trostruka (papinska) vlast«; tri brda znače: »biti uzdignut na jedno brdo«, tj. na čast kardinala, »omogućuje uspon na ostala dva brda«. Prema tome, lik lava na grbu Siksta V. ne treba shvaćati kao simbol mletačkog lava, pod čijom je vlašću Dalmacija bila u to vrijeme; niti tri brda treba tumačiti kao tri brda kod Kruševice u Boki Kotorskoj, kao što hoće »Anonimus«, o kome će biti riječi, ili brda na otoku Šolti. Brojne kruškine grančice znače postanak prezimena »Peretti« od kruške (talij. pero ili pera) ili kruše (usp.: bilj. 25), ali možda ukazuju i na mnoge lokalitete u Dalmaciji, s nazivima koji imaju korijen u kruši ili kruški (na istom mjestu).

41 ŽUGAJ, nav. dj., 100–109.

tu bulu tražio i jer je nije našao, ustvrdio je da takva bula ne postoji. Mislilo se zapravo na bulu »Sapientiam Sanctorum« iz 1589. o osnivanju Kaptola sv. Jeronima u Rimu, u kojoj Siksto V. govori o svojoj posebnoj pobožnosti prema sv. Jeronimu. Tu su bulu citirali I. Črnčić 1886, F. Ivančić 1901. i V. Kisić 1902, a Pistolesi je – nije našao! O tome sam pisao već na početku ove rasprave.⁴²

Tempestijevo je pisanje o porijeklu Siksta V. iz Cruscize vjerojatno zapazio A. Kačić Miošić. Možda je to saznao u Rimu, kao papinski legat, možda od Jeronima Paštrića u Zavodu sv. Jeronima, ili od nekoga iz Boke Kotorske, možda Andrije Zmajevića koji je tih godina u Rimu studirao?⁴³ Svakako, Kačić je to unio u drugo izdanje svoga »Razgovora ugodnog naroda slovinskoga« 1759.⁴⁴

Žugaj se pozabavio i pitanjem nije li Kačićevo pisanje o porijeklu Siksta V. iz »Kruševaca« (sic!) u Boki Kotorskoj plod neke *predaje*.

Predaju da je Siksto V. bio porijeklom iz sela Kruševica u Boki Kotorskoj objavio je neki »Anonimus« (nepotpisani) u zadarskom kalendaru za 1862: »Il Rammentatore Dalmatino«.⁴⁵ On navodi svjedočanstva biskupa Mrnavića,⁴⁶ Valentića,⁴⁷ korčulanskog biskupa Augustina Petkovića (Quintiusa)⁴⁸ i satiričnog pjesnika Aretina⁴⁹ o slavenskom porijeklu Siksta V. On je kao kardinal utjecao na izbor kotorskog biskupa Franje Zupe i na osnivanje učilišta trećeg reda u kotorskom samostanu. »Anonimus« bilježi staru predaju da je Siksto V. porijeklom iz sela Kruševica u blizini Kotora: selo se nalazi između tri brda, jedno je više od ostala dva. Dva niža brda znače dva brata Sikstova oca koji su ostali na selu, a papin se otac, koji je najprije bio sluga u kotorskom samostanu sv. Franje, odveden u Italiju – gdje se oženio, uzdigao iznad svoje braće.⁵⁰ Grb Siksta V. dokazuje da je on bio Slaven: selo Kruševica proizvodi kruške, pa je na grbu grančica s kruškama. Prezime obitelji Siksta V, Peretti, znači kruškice. »Anonimus« također bilježi da je u Kruševici kuća s natpisom Papina kuća,⁵¹ citira anale A. Zmajevića na slaven-

42 Usp. bilj. 18, 19 i 20.

43 ŽUGAJ, *nav. dj.*, 115–116 i 100.

44 Vidi bilj. 9.

45 *Stemma Sixti V.*, Il Rammentatore Dalmatino, Lunario Cattolico, Greco ed Ebraio per l'Anno 1862, Zara, 30–32. Nadnaslov napisa je *Dei Vescovi di Cattaro*, serije o kotorskim biskupima koja je objavljena u nekoliko godišta istog kalendara. – Žugaj je ovaj napis obradio opširnije, *nav. dj.*, 110–114; on smatra da je napis »značajniji nego su drugi postavljali« (110, bilj. 411)?

46 Usp.: ŽUGAJ, *nav. dj.*, 85–87.

47 Usp.: ŽUGAJ, *nav. dj.*, 71–74.

48 Usp.: ŽUGAJ, *nav. dj.*, 84–85.

49 Usp.: ŽUGAJ, *nav. dj.*, 67–70. – Mislim da je Žugajevo pozivanje na Pietra Aretina – koji je navodno fra Felicea, kasnijega papu Siksta V, nazvao »barbarom« te da je time htio reći da je iz Dalmacije i Slaven – trebalo izostati jer ono ništa ne dokazuje. Smeta me, također, inzistiranje na pravopisnim neispravnostima u talijanskom izražavanju i pisanju pojedinih članova papine obitelji.

50 »Anonimus« daje jedno tumačenje zašto tri brda na grbu Siksta V. Drugi tumače da tri brda znače troje braće: najviše brdo Siksta V, a niža dva papinu sestru Camillu i brata Prospera.

51 Franjo Polzer iz Perasta u Boki Kotorskoj kaže mi da je on, zajedno s pok. Ivanom Gudeljnom i Borom Šveljem, zimi 1942.–1943. godine kao partizan dvije noći spavao u Papinoj kući u Kruševici. Selo su već tada mještani bili napustili i preselili bliže moru, prema Bijeloj. Papina je kuća bila jedna kućica, sva obrasla, puna vlage; imala je malo predsoblje i jednu sobu u kojoj je bio samo jedan krevet i stol, a po zidovima su puzali puževi.

skom jeziku,⁵² te da je 1582. u knjigama kotorskog samostana sv. Franje zabilježeno da je pjevanu misu uplatio patriota kardinala Perettija, neki Zuanne Cruscevizza (vjerojatno: Zuanne iz Kruševice). Lav na grbu Siksta V. znači pripadnost Boke Kotorske Mletačkoj republici.

Žugaj je mišljenja da je »Anonimus«⁵³ neki franjevac konventualac iz kotorskog samostana i da je njegov napis nastao oko 1730, prije Tempestija.

O predaji da je Siksto V. porijeklom iz Kruševice pisali su u ovom stoljeću Petar D. Šerović, Pavao Butorac i u najnovije vrijeme Krsto Papić.

P. Šerović⁵⁴ je 1921. pisao je da su u vrijeme predaka Siksta V. u Kruševici svi seljaci bili pravoslavni Srbi: »Sikstov otac... morao je dakle biti pravoslavni Srbin«; »Sikstov otac je, po tradiciji u Kotoru... primio katoličku veru, a zatim ...pošao u Italiju...«; neki kažu da je »pripadao plemenu Svilanovića... Drugi opet hoće, da je bio poreklom od plemena Šišića...«; ime Siksto uzeo je »kažu, da je to učinio, da bi ga potsećalo na njegovo poreklo od plemena Šišića«. Šerović je sam osjetio da su podaci koje donosi prilično nesigurni, pa je napisao: »Što je za nas najvažnije u celoj ovoj stvari, to je, da se narodna tradicija i Kačićevo pripovedanje uglavnom slažu... Pojednostiti... sasvim su sporednog značenja...«⁵⁵

O Sikstu V. porijeklom iz Kruševice pisao je i Sava Nakićević 1913: »Znamenit je bio Bokelj papa Siksto V. iz porodice Svilanovića, sa Kruševice«.⁵⁶

P. Butorac je također pisao o porijeklu Siksta V.⁵⁷ Podatke o kruševičkoj predaji je, piše, crpio iz članka Šerovića u novosadskoj Zastavi: »Pisac je podrobno izučio predaju na licu mjesta«;⁵⁸ u Kruševici se u vrijeme kad je pisao A. Zmajević

52 ŽUGAJ, *nav. dj.*, 100–106. Andrija Zmajević je bio barski nadbiskup. Rođen je o. 1625, umro 1694.

53 ŽUGAJ, *nav. dj.*, 110–114.

54 ŠEROVIĆ, Petar D. *O poreklu pape Siksta V.*, Zastava, Novi Sad, LII, 28. decembra 1921, br. 295, 1.

55 ISTI, *nav. mj.*, br. 296, 1. – ŽUGAJ, *nav. dj.*, 105, bilj. 396, osporava tvrdnju da su Kruševičani bili svi pravoslavni u vrijeme predaka Siksta V. koji je odselio u Italiju. Šerović je o istoj stvari pisao i 1930. godine: *O porijeklu pape Siksta V.*, Narodna starina, Zagreb, knj. IX, Zagreb, 212–213 (Žugaj je ovaj napis netočno citirao *O poreklu pape Siksta V.*, Narodne starine...«). Šerović ponavlja ono što je pisao 1921. godine, i kao novo dodaje: »... postoji jedna knjiga o papi Sikstu, rukom pisana, a potiče iz čuvene u svoje doba biblioteke, kontova Smeccchia u Baošiću u Boki, a koja se danas nalazi kod jednog Bokelja, koji živi u Crnoj Gori...« Mislim da se radi o jednom primjerku anala Andrije Zmajevića, prema Antonio BASSICH: *Notizie della vita e degli scritti di tre Illustri Perastini*, Ragusa 1833, 42, bilj. 5: »Presso il nobile Signor Conte Francesco Smeccchia da Perasto vi è un esemplare in illirico dei riferiti annali ecclesiastici di Monsignor Andrea Zmajevich intitolato, Ljetopis Zarkovni'«. Ovo je Bašić napisao u prikazu života Vicka Zmajevića, zadarskog nadbiskupa (1713–1745): *Della vita e degli scritti di Monsignor arcivescovo Vincenzo Zmajevich*.

56 NAKIĆEVIĆ, Sava: *Boka* (antropogeografska studija), Naselja srpskih zemalja, knj. IX, Beograd, 1913, 268. U Kruševici »Svilanovići su starosjedoci, ... Iz ovog je plemena, kako je dokazivano, bio papa Siksto V... I danas Kruševčani pripovijedaju kako su, sa 'Karos vode' jezuiti odveli oca Sikstova u Kotor, a odatle u Italiju« (str. 503). Nakićević nabraja razna prezimena i odakle su koji doselili: »... sva plemena su došla iz Hercegovine, svršetkom XVII v., a samo je jedno starosjedoci« (504). – *Statistica generale della Dalmazia*, ed. Giunta Provinciale Divisione IV. *Popolazione*, Fascicolo primo, Zara 1862, objavila je podatke za Kruševicu: 74 kuće, katolika 1, pravoslavni 321 (str. 30).

57 BUTORAC, Pavao: *Porijeklo Siksta V.*, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku, sv. L (za godinu 1928. i 1929), Split, 1932, 307–329.

58 ISTI, *nav. dj.*, 325.

»zove kuća plemena mu (Siksta V. – op.) Papića, i u njoj se vide ljudi njemu prilični i u obličju i u stasu. – Razumije se da je naziv Papići nadimak što ga Kruševičani, baš po papi, kasnije pridjenuše onomu ogranku plemena Svilanovića ili Šišića iz koga poteče Siksto«. ⁵⁹

Butorac je više pažnje posvetio Šerovićevom mišljenju da je otac Siksta V. bio pravoslavni Srbin: »Predaja je o papi tako uvriježena u Kruševicama (sic!), da se čak i to priča, kako je papa novčano pomagao pravoslavne crkve u Kruševicama i u Bijeloj«. ⁶⁰ Iz Kruševice »je s vremenom, sva je prilika od kraja XVII vijeka, posvema katolicizma nestalo... Ne može se zasigurno utvrditi vjerska pripadnost Sikstova oca. Zato se ne može izvjesno kazati da je bio pravoslavni Srbin, iako su Kruševice (sic!) sada čisto pravoslavno selo... Zmajević naime spominje sela gdje on vrši pastvu radi nestašice svećenstva. U te ubraja i Kruševice...« To piše u pismu Zboru Propagande 1661. (*Illyricum sacrum*, VI, 505), »kako su Turci u ovim stranama pustošili crkve«. Zmajević je nabrojio sela po imenu: »U nekima od spomenutih sela obitavaju sami raskolnici (pravoslavni – op. Ć. P.), a u nekima katolici pomiješani sa raskolnicima, a broj je katolika daleko ispod raskolnika.« Budući da se ne naglašava, koja su to čisto pravoslavna mjesta, može se uzeti da je još u Zmajevićevo doba bilo u Kruševicama i katolika. Dakako, mnogo manje nego pravoslavnih. To lakše što je istom u trećem deceniju, nakon što je Zmajević pisao, nastalo veliko useljavanje pravoslavnoga žiteljstva iz Hercegovine pod vladikom Ljubibratićem u novsku stranu«, ⁶¹ tj. u općinu Hercegnovoga, u koju je spadalo i selo Kruševica. Butorac piše kako je otac Siksta V. u Italiji dobio nadimak »Peretto. Bome prema staroj mu postojbini Kruševicama (sic!). Narod ovdje veli da je selo dobilo to ime po mnogim stablima divljih krušaka... tvrdnja da je papa uzeo ime Siksto, da ga sjeća na porijeklo od plemena Šišića, nema nikakve podloge. Papa je odabrao to ime, da počasti spomen na Siksta IV, franjevca, kako bijaše i on«. ⁶² Butorac piše i ovo: »Pok. Dr. Luka Jelić... ističe, protiv bokeljske predaje, čud i značaj Siksta V., i na podlozi toga svojataše papu za podvelebitsko primorje«.

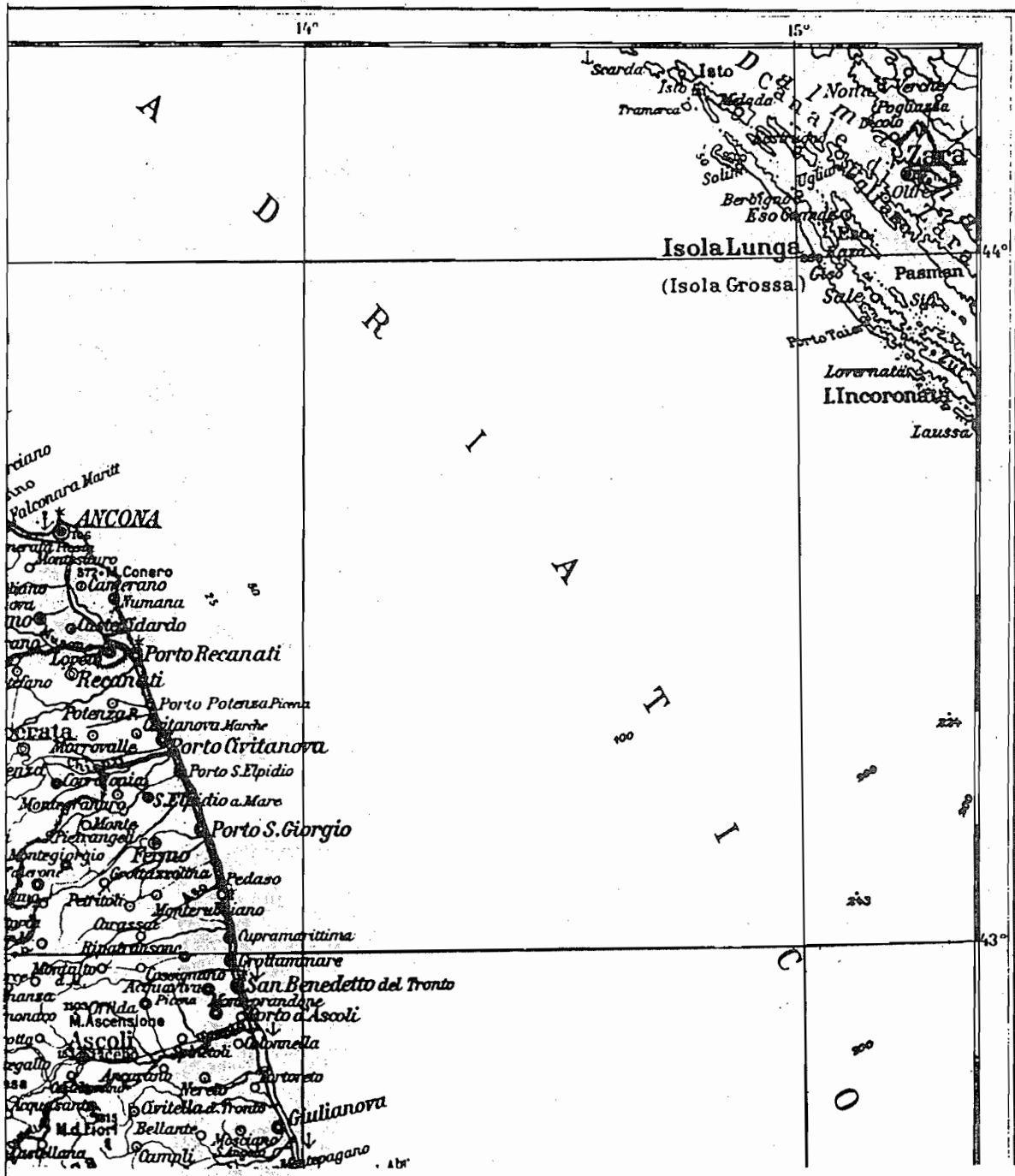
59 ISTI, *nav. dj.*, 308. – Jedan od potomaka Papića, Krsto Papić, opisao je obiteljsku predaju: »Kad je Sixto V postao papa, moji preci su po njemu dobili prezime Papić koje evo i ja danas nosim. Prije tog događaja izgleda da smo nosili prezime Bučić ili Bučići. Sixto V nikad nije zaniijekao svoje slavensko porijeklo. odnosno hrvatsko-crnogorsko...«: Papići »porijeklom iz Kruševice, osim u Koravlici (iznad Konavala, na granici Crne Gore i Hercegovine, u dolini Trebišnice, danas još žive u Duvnu i Livnu, Makarskoj, Trogiru, te na otoku Braču i Sandžaku... Ima ih u četiri konfesije: katoličkoj (većina), protestantskoj, pravoslavnoj i islamskoj« (K. PAPIĆ: *Papić sam po papi Sixtu*, Vjesnik – Panorama subotom, Zagreb, br. 609, 10. ožujka 1990, 19).

60 BUTORAC, *nav. dj.*, 308.

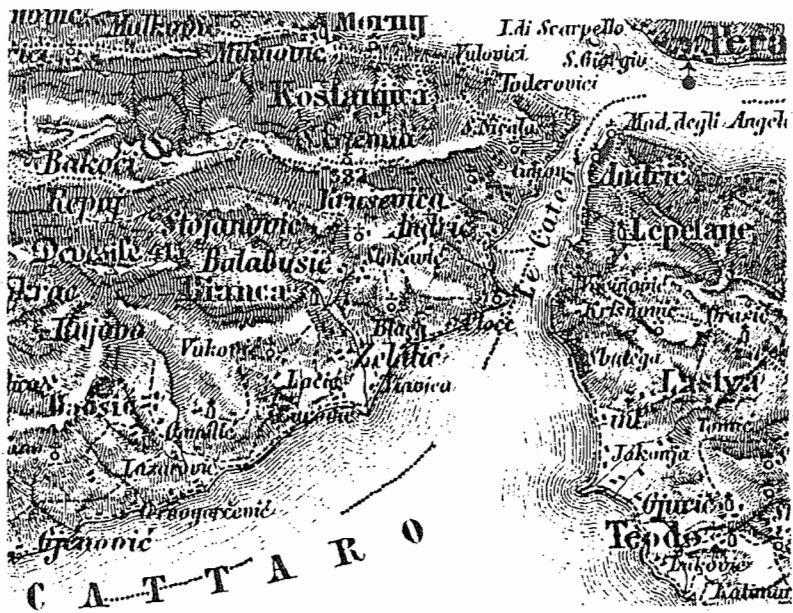
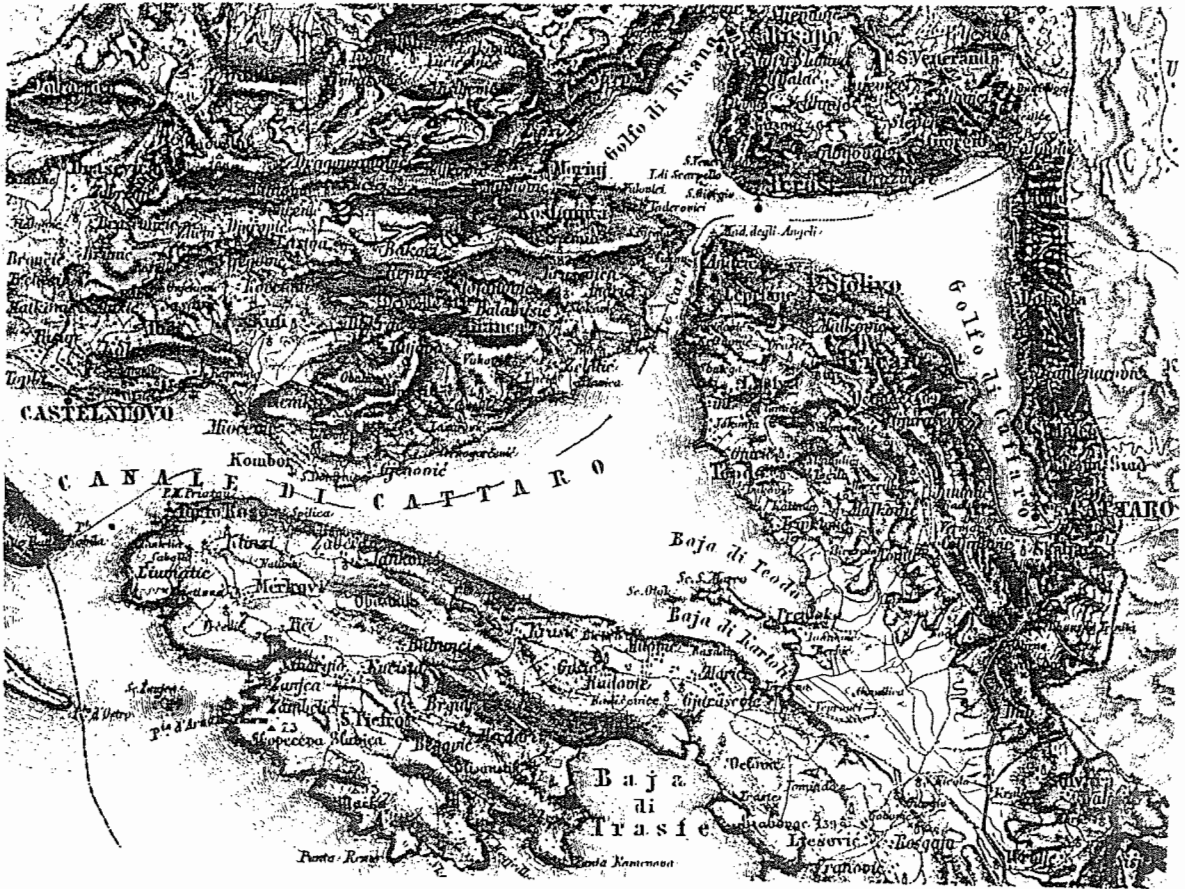
61 BUTORAC, *nav. dj.*, 309–310.

62 BUTORAC, *nav. dj.*, 312–313. – A. KRESPI u prikazu vrlo vrijedne rasprave S. K. Sakača o porijeklu Siksta V. piše o sličnostima s nazivom Kruševica: »Još i danas imaju u Hercegovini tri sela, koja se zovu 'Kruščica', a u Bosni – kod Travnika – ima ih dva. U našem narodu ima i prezimena 'Kruščić', a u narodnim pjesmama i 'Kruščević'. Ta seoska imena bit će da su u vezi s obiljem krušaka u okolici, a prezimena opet u vezi s mjestom rođenja. Zato je papa Siksto stavio kruškovu grančicu u svoj crkveni grb!« (*Papa Siksto V. – Hrvat podrijetlom*, Hrvatska smotra, Zagreb, XII, siječanj-veljača 1944, br. 1 i 2, 95).

63 BUTORAC, *nav. dj.*, 315. – ŽUGAJ, *nav. dj.*, 79, bilj. 322, također piše o Jelićevoj hipotezi, ali ja toga ne nalazim na navedenim mjestima kod Jelića. – Radi osvrta na postavljene hipoteze o porijeklu Siksta V. spominjem i ono što je zabilježio M. JACOV (*nav. dj.*, 46–47): mletački predstavnik Donato Civalelli je 1. srpnja 1645. godine izvjestio da je obišao 16 sela u Kožulovu Polju (Cosulovo poglie) i da u jednom od njih,

Dio istočne obale Apeninskog poluotoka s naznačenim rodnim mjestom Siksta V.:
Cupra (Cupramarittima).

Karta Boke Kotorske s označenim selom Kruševica, iz kojeg su potekli preci Siksta V. Dolje: povećani detalji.

Za ocjenu predaje o porijeklu Siksta V. iz Boke Kotorske i Kruševice, kako je bilježe Šerović i Butorac, bitan je podatak iz Životopisa Siksta V. koji je napisao njegov osobni tajnik Graziani, a sam ga je papa ispravio. Naime, Graziani piše da se otac Siksta V. rodio blizu Montalta.⁶⁴ Prema tome, otpadaju navodi predaje da se otac Siksta V. rodio u Kruševici i da je službovao u samostanu u Kotoru. To su naknadni dodaci, kao i onaj o dvojici papinih stričeva koji su, kad je papin otac (Peretto) otišao u Italiju, ostali na selu, u Kruševici. Jednako otpada i priča da tri brda u papinu grbu znače njegova oca i dvojicu stričeva. Svi ti navodi otpadaju to više kad se uzme u obzir da je u Italiju doselio prvi od predaka Siksta V. četiri-pet generacija ranije (Zanetto-Ivica). Predaja je kod Sikstovih predaka, da su došli iz Boke Kotorske i sela Kruševice, bila živa u njihovoj obitelji u Italiji i tako doprla do Peretta i njegove djece, među kojima i do kasnijega franjevca, biskupa, kardinala i pape Siksta V. O tome je najvjerojatnije papa, kao kardinal-naslovnik crkve sv. Jeronima u Rimu, pripovijedao u užem krugu osoblju i članovima kaptola te crkve i to je, razumljivo, našlo odraza u kaptolskim zabilješkama na koje se C. B. Piazza pozivao, a koje su kasnije nestale.⁶⁵ S druge pak strane, glas da je jedan potomak iseljenika iz Boke Kotorske postao biskup, pa kardinal, pa čak i papa, zacijelo se pronio u Boki. Tome je doprinijelo imenovanje franjevca F. Županića kotorskim biskupom i osnivanje učilišta u kotorskom samostanu; nikakvo čudo što se taj glas pretvorio u legendu i »obogatio« novim dodacima. Tako to otprilike u sličnim slučajevima biva: Dobar glas daleko se čuje... Šerović je predaju o porijeklu Siksta V. vjerojatno poljepšao papinom blagonaklonošću i prema pravoslavnim crkvama u Kruševici i Bijeloj, a da za to očito podataka nije imao;⁶⁶ naglašujući tu »predaju« došao je na misao da su papini preci najvjerojatnije bili pravoslavni, te da je prema tome papin otac »morao je dakle biti pravoslavni Srbin«.⁶⁷ Butorac je takvo zaključivanje nastojao otkloniti. Priču da je Sik-

Perušiću, »kažu da je iz njega porijeklom papa Siksto Peti«; obišao je sela Bulić, Lišane, Ostrvica, itd. »Zahvaljujući ovom izvještaju Civaletta – piše Jačov – može se shvatiti zašto je na grbu Siksta V., naslikanom u vatikanskom rukopisu, predstavljeno područje između Zadra i Splita«. Citiranjem Jačova, hipoteze C. Olivetti (vidi bilj. 25 i 39) i J. Lussua i F. Bonasere o albanskom porijeklu Siksta V. talijanski povjesničar I. GATTI (*nav. dj*, 4, bilj. 3) želi oslabiti predaju o porijeklu Siksta V. iz Kruševice u Boki Kotorskoj da bi što uvjerljivije pokazao da je papa samo iz talijanske pokrajine »Picino«.

- 64 GATTI, *nav. dj*, 25–26, citira sva tri primjerka Grazianijevih rukopisa: »Apud Montaltum... ortus pater erat«; »... apud Montaltum unde pater originem duxerat«. Gatti prijedlog »apud« na talijanski prevodi kao »a«, a ja u značenju »kod«, »pri«, »blizu« ili »kraj« (usp. Mirko DIVKOVIĆ: *Latinsko-hrvatski rječnik*, Zagreb, 1900, 100). Zašto? Redovito se, naime, kao mjesto rođenja Siksta V. navodi Grottamare, u blizini Montalta, dok ja u ovoj raspravi ukazujem da je mjesto njegova rođenja Cupra (Cupramarittima), također kod (pri, blizu ili kraj) Montalta (vidi bilj. 28).
- 65 ŽUGAJ, *nav. dj*, 106–109. O porijeklu Siksta V. iz Dalmacije pisao je i Jeronim Paštrić oko 1650. godine i njegovi se podaci slažu s onima koje je Piazza zabilježio iz arhiva crkve sv. Jeronima, a koji su kasnije nestali (str. 96–100). Žugaj navodi među dokazima i »Notizie« Ivana Kapora iz 1819. godine, upućene austrijskom predstavniku Daymu, dokument na kojega je upozorio Josip Burić 1960. godine. U Kaporovu dokumentu su i Paštrićeve »Memorie« (str. 121–124). Sačuvanim dokumentima Kaptola sv. Jeronima, koji svjedoče o porijeklu Siksta V. iz Dalmacije, Žugaj je posvetio stranice 116–121.
- 66 Šerović je 1921. godine napisao da je o crkvi u Kruševici pisao 1920. godine u Glasniku Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini. Potražio sam njegov prikaz *Crkva 'Riza Bogorodice' u Bijeloj, u Boki Kotorskoj* u navedenom Glasniku (Sarajevo, XXXII, 1920, 273–294) i nisam našao ništa o pomoći Siksta V. crkvama u Bijeloj i Kruševici.
- 67 Šerović se 1930. godine u već citiranu prikazu *O porijeklu pape Siksta V.* (Narodna starina, IX, Zagreb, 1930, 213, bilj. 6) poziva na djela M. Đ. Milićevića, T. K. Popovića i S. Nakićevića koji pišu o Sikstu V. Provjerio sam što su oni pisali i nijedan od njih ne

sto V. potomak plemena Svilanovića može se shvatiti, jer je taj rod jedini ostao u Kruševici nakon što su ostali starosjedioci odselili. Međutim, vladika Ljubibratić je doveo nove iz Hercegovine. Kako je nastala nova predaja o Papićima, koji su navodno dobili prezime prema papi, kada je to bilo, da li su tako nazvani jedini preostali starosjedioci u Kruševici Svilanovići ili su tako nazvani Bučići, teško je znati.

U trećem dijelu svoje knjige Žugaj piše o porijeklu Siksta V. prema njegovu pisanju i njegovim stavovima. Žugaj to prikazuje u 14 točaka. Većinu toga sam već naveo (prezime Peretti, grb, odnos prema samostanu u Kotoru, kardinalski naslov crkve sv. Jeronima, Sikstovu genealogiju, imenovanje Jurja Draškovića kardinalom, gradnju nove crkve sv. Jeronima, osnivanje kaptola); spomenuo sam njegov odnos prema slavenskoj liturgiji i slike koje je dao naslikati u Vatikanskoj biblioteci. Nisam spomenuo njegove namjere da relikvije sv. Jeronima i sv. Ćirila prenese u crkvu sv. Jeronima u Rimu, jer ga je u tome spriječila smrt, niti koliko je štovao sv. Luciju, te da je Bratovštini sv. Jeronima na dan papinske krunidbe poklonio 50 zlatnih škuda.

Sve su ovo dokazi velike ljubavi fra Felicea, biskupa, kardinala i pape Siksta V. prema ljudima i pokrajini iz koje su potekli njegovi preci.

M. Žugaj je svojom knjigom dokazao da je Siksto V. porijeklom iz Dalmacije i Kruševice u Boki Kotorskoj, bez obzira na želju da papino slavensko porijeklo dokaže sa što je moguće više momenata, kao što je citiranje P. Aretina ili inzistiranje na pravopisnoj analizi talijanskoga govora ili pisanja nekih članova papine obitelji. Mislim da na tome nije trebalo inzistirati, jer je i inače poznato da su doseljenici s istočne na zapadnu obalu Jadrana više ili manje sačuvali svoj nekadašnji slavenski govor i nakon više stoljeća, npr. Hrvati u molisanskom kraju. Šteta što *kazala* u Žugajevoj knjizi nisu usklađena s tekstom knjige.

2. KNJIGA ISIDORA GATTI-ja

Isidoro GATTI je na 600 stranica, s više od tri puta obimnijom knjigom od Žugajeve, knjigom *Sisto V papa 'Piceno'* (Siksto V. papa »Pičenac«, Ripatransone, 1990.) nastojao dokazati da je Siksto V. *samo iz Picena* i da njegova obitelj nije porijeklom iz Dalmacije niti iz sela Kruševice u Boki Kotorskoj. Gatti se očito ne slaže s tezom izraženom u raspravi S.K. Sakača *Siksto V. – talijanski Hrvat*, koju zastupaju svi hrvatski autori što su pisali o Sikstu V, tj. da je papa porijeklom Hrvat rođen u Italiji.

Gattijeva knjiga ima pet poglavlja: izjave Siksta V. o domovini njegova porijekla; svjedočanstva suvremenika o domovini porijekla Siksta V.; teorija o disciplini šutnje (*disciplina dell'arcano*): Siksto V. je želio kriti svoje slavensko porijeklo?; ključ problema: dokumenti iz Arhiva Montalta; predaje i legende o porijeklu Perettija.

»Ključu problema« ili dokumentima iz Arhiva Montalta Gatti je posvetio gotovo četvrtinu svoje knjige, 4. poglavlje. Članove obitelji Peretti pronašao je čak u 13.

piše da je otac Siksta V. bio pravoslavni Srbin. Usp.: M. Đ. MILIĆEVIĆ, *Životi i dela velikih ljudi iz svih naroda* (knjiga druga, Beograd, 1879, 178–186); T. K. POPOVIĆ, *Herceg-Novci u spomen pestogodišnjice mu* (U Zadru, 1884, 132 i 153–158); S. NAKIĆEVIĆ (vidi bilj. 56). Prema tome, Šerovićevu je pisanje samo njegovo doumljivanje.

stoljeću, znatno ranije nego ih navodi Žugaj; nalazi ih i u više talijanskih pokrajina. Gatti, međutim, ne opovrgava činjenice da je fra Felice, kasniji papa Siksto V, prezime svojoj obitelji – Peretti – uzeo po imenu svog oca Peretta, a ne po nekoj od postojećih obitelji Peretti, niti to da očevo ime Peretto znači kruškicu. Ne negira ni to da je kruškina grančica nezaobilazan element na grbu Siksta V, niz puta naslikan na minijaturi iz 1590. godine u vatikanskom kodeksu 5440. Obilat popis izvora i bibliografije na početku Gattijeve knjige (str. XXIII–XXXVI) u prvi mah daje dojam da se radi o znanstvenom pristupu temi. No što se knjiga više čita, taj se dojam gubi, da bi na kraju potpuno nestao! Navodim nekoliko konkretnih zamjerki knjizi:

1) Gatti citira pisanje I. Črnčića na hrvatskom jeziku iz njegove rasprave, budući da mu citat odgovara, ali izostavlja Črnčićevo pisanje u istoj raspravi koje prvi citat demantira:

Gattijev citat Črnčića:

»Nekoji nasi lakovjerci svojataji ovoga papu; no prava je istina, da nij bio Slovjenin, a ni otac mu, ni djed, ni pradjed, ni sukundjed. A je li njegova sukunjeda otac bio Slovjenin, o tom drzim da nije vriedno rieci trositi«.

(GATTI, nav. dj, 6, bilj. 10).

Izostavljeni citat:

»No Sistov otac rodio se je u Taliji, a tako i djed mu i pradjed i šukundjed. Tempesti: Storia di Sisto V. I. 1–34. *Ali može biti, da su poreklom bili Slovjeni*« (I. ČRNČIĆ, nav. raspr, 152, bilj. 2.; podvukao Č.P.).

Iz desnog je citata vidljivo da Črnčić opovrgava svoje prethodno pisanje u istoj raspravi, navedeno gore u lijevom stupcu. To za Gattija nije važno?! Gattijev citat Črnčića u lijevom stupcu donosim s pogreškama u prijepisu,⁶⁸ a citat nije ni potpun!

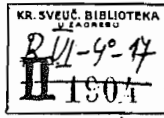
2) Gatti u svojoj knjizi na više mjesta koristi sarkazam. Navodim dva »bisera«:

a) na stranici 37. Gatti piše: »Ako je istina da je 'Peretto' (ime oca Siksta V. – op.) povezano s Kruškica (nazivom sela Kruševica u Boki Kotorskoj – op.), Kruškikanci bi bili osnovali i dali svoje ime raznim lokalitetima u Markama. A dokazi ovim tvrdnjama?« Komentar ovakvom pisanju nije potreban!

b) na stranici 87. Gatti piše: »Kard. Felice Peretti famom svoje učenosti nadilazi sve najistaknutije Pičence svoje zemljake. (A istaknuti Dalmatinci? Apsolutna šutnja)«.

Prva rečenica ovoga citata je navod iz *Anala Gelasinia*, dok su druga i treća rečenica, one u zagradama. Gattijevo pitanje i njegov odgovor na pitanje; drugim riječima; Gdje su istaknuti Dalmatinci? Nema ih!. S kakvim je dakle sarkazmom Gatti komentirao riječi Galesinia? Odakle takva smionost iz pera jednoga franjevca koji bi u skladu sa svojim pozivom *Maloga brata* morao biti barem oprezan, obziran i istinoljubiv, kako bi se s pravom očekivalo? No da bi mogao biti istinoljubiv, morao bi biti informiran o onome o čemu piše, a on to očito nije.

⁶⁸ Črnčićev citat je: »Nekoji naši lakovjerci svojataju ovoga papu; no prava je istina, da nije bio Slovjenin, a ni otac mu, ni djed, ni pradjed, ni šukundjed. A je li njegova šukundjeda otac bio Slovjenin, o tom držim da nije vriedno rieci trošiti. Tempesti: 'Storia della vita e della gesta di Sisto V.'«.

11904

DOMINI NOSTRI DOMINI

X T I

DIVINA PROVIDENTIA

P A P Æ V.

Erectio, & institutio Ecclesie Sancti Hieronymi Illyricorum de Urbe in Collegiatam, & Juspatronatum Michaelis Marchionis de Encisa, ac Descendentium de Perettis.

Cum Archipresbyteratu, sex Canonicatibus, & quatuor Clericatus Beneficiis: Cum unione, annexione, & incorporatione Ecclesie, seu Cappelle sine cura S. Marie de Sora de Santa Mediolanen. Diocesis, & Præceptorie Sancti Antonii ejusdem O. pidi, ac applicationibus, assignationibus, & contrariorum derogationibus.

R O M Æ.

Typis Revocandæ Camere Apostolicæ.

Primjerak još jednog izdanja bule »Sapientiam Sanctorum« u Nacionalnoj sveuč. knjižnici u Zagrebu (12 stranica, format: 28 x 20,5 cm), 1. i 3. str.

(3)

SIXTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

SAPIENTIAM Sanctorum narrant Populi, & laudes nunciat alma Mater Ecclesia piis eorum suffragiis, & intercessionibus adiuta, præclaris operibus, & exemplis edocta, doctrinis, & miraculis illustrata, ipsorum in primis præstantium Doctorum, qui suis salutaribus documentis eandem Ecclesiam decorarunt, virtutibus, & sanctissimis moribus informarunt, inter quos maxime elucet inclytus Confessor, & Doctor egregius S. Hieronymus Roman. Sacerdotis præditus titulo, cujus mira facultia, cælestis roris gratia influente, Scripturarum Sanctorum enigmata referat, solvit nodos, obscura dilucidat, dubiaque declarat, adeo ut ipsius divinis scriptis Sacrum Ecclesie Aedificium, velut gemmis vernantibus rutillet, ac verborum elegantia singulari elevatum in sublime coruscet. Quare Nos jam inde ab incunte ætate præcipuum gerentes erga hunc Sanctum Doctorem devotionis affectum, eo etiam magis præ in eum studio accensum, quod Nobis jam pridem in minoribus constitutis divino contigit beneficio; Ut cum in amplissimum S. R. E. Cardinalium Collegium adscripti fuimus, ejus Ecclesia, quæ Illyricorum dicitur, in Urbe ad Ripam Fluminis Tyberis sita, in titulum nostri Cardinalatus Nobis concessa de more, & assignata, hunc unicum, proprium, & perpetuum titulum nunquam dimissum tandem retinuerimus, donec divina sic disponente Clementia nullis nostris meritis, ad Sacrum Summi Apostolatus Apicem assumpti sumus, quo tempore aucta in dies magis erga eundem gloriosum Doctorem veneratione; Primum quidem in sacrosancta Basilica Beate Marie Majoris, in qua ejus Sacrum Corpus religiose asservatur, Altare ipsius Sancti humili, nec satis decenti loco situm, in ampliore, & augustiore Cappellam ad Sanctum Præsepe D. N. Jesu Christi per Nos à fundamentis ædificatam, in qua etiam idem Præsepe reposuimus, eo quo par eratornatu, & decore transtulimus. Deinde, verò ad prædictam Ecclesiam

A 2

S. Hier.

Ovoj nevjerojatnoj drskosti i neznanju Gattija suprotstaviti ću pisanje vrlo uglednog franjevca o. Dominika Mandića koji u drugom od šest svezaka svojih sabranih djela, pod naslovom *Crvena Hrvatska u svjetlu povijesti* piše:

»... i Hrvati (su) i sa svoje strane pridonijeli svoj dio izgradnji i napretku talijanske kulture. Da spomenemo samo graditelja Lucijana Vranjanina (Luciano Laurana), Jurja Dalmatinca (Giorgio Dalmata), slikara Andriju Medulića, Julija Klovića (Giulio Clovio), Jurja Čulinovića (Giorgio Schiavone), glazbenika J. Trtnja (G. Tartini), P. Nakića (P. Nachini), matematičara, prirodoslovca i starinara franjevca Franju Patričića (Patrizio Dalmatino), filozofa Rugiera Boškovića, isusovca, papu Siksta V, koji je bio Hrvat u četvrtom koljenu; iz novoga doba: Tomasea, Kosulicha, i t.d.«

Mandić je ovim recima dodao slijedeću bilješku:

»Gl. M. DEANOVIĆ, *Naše kulturne veze s Talijanima kroz vjekove*, Hrvatsko kolo XXI (Zagreb 1940) 297–301; ISTI, *Sui rapporti culturali fra gli Italiani e gli Slavi meridionali*, L'Europa orientale, 1940, f. 11 sl., 384–88; I. TACCONI, *Contributi della Dalmazia alla cultura e alla vita italiana*, Rivista dalmatica (Zadar, 1941) f. 2 sl., 3–38; A. SCHNEIDER, *Što su hrvatski umjetnici dali Italiji?*, Hrvatski narod, Zagreb 25. XII. 1943; St. PANDŽIĆ, *The contribution to the culture of mankind*, A review of Croatian history (Chicago 1934) 45–79.«

Ovi reci o. Mandića nisu citirani radi I. Gattija, zato da iziđe iz svoga dubokog nepoznavanja talijansko-hrvatskih odnosa u prošlosti, već radi dobronamjernih čitatelja njegove tobože znanstvene knjige, da bi upoznali istinu i shvatili kakvu im »istinu« nudi Gatti.

3) Iz ovoga što sam iznio vidljivo je da je Gatti čovjek ekstrema, te da mu je svojstveno prikazivanje stvari crno-bijelom tehnikom: jedno kod Črnčića uzima, drugo ne; u superlativima piše o istaknutim ljudima iz Picena i u isti mah negira postojanje istaknutih ljudi u Dalmaciji, ili iz Dalmacije. Uvjerenja sam, međutim, da povjesničar ne bi smio takav biti. On mora vagati »pro« i »contra«, ali mu najsvetija stvar u prikazivanju teme kojom se bavi mora biti istina, a istina je najčešće – kaže se – negdje u sredini.

Gatti je svoju sklonost ekstremnosti pokazao i u prikazu domovine Siksta V. On ne može razlikovati, bolje rečeno, ne želi razlikovati domovinu rođenja od domovine porijekla. Domovinom Siksta V. smatra samo provinciju Piceno, veliča Montalto, navodi Grottamare kao mjesto papina rođenja, a pravo mjesto rođenja, Cupru ili Cupramarittima gotovo i ne spominje. Za Gattija je nepojmljivo da bi papa Pičenac, Siksto V, mogao imati još jednu domovinu, onu porijekla njegovih predaka, pa prema tome i njegovu drugu domovinu. Gatti piše »ne postoje 'dvije' različite domovine (domovina rođenja i druga domovina) već *domovina*... koja je uvijek samo jedna, i to ona rođenja«. ⁷⁰ Pa ipak, Gatti na drugom mjestu pokazuje

69 MANDIĆ, Dominik: *Crvena Hrvatska u svjetlu povijesti*, Sabrana djela (3. upotpunjeno izdanje), Chicago-Rim, 1973, 275–276.

70 GATTI piše: »...non esistono 'due' distinte patrie (di origine e di adozione) ma *la patria*, ..., ch'è sempre una sola, ed è quella di origine...« (nav. dj., 49). Izraz »*patria di adozione*« prevodim kao »druga domovina«, prema »Talijansko-hrvatskosrpskom rječniku« M. Deanovića – J. Jerneja, Zagreb, 1960, 15: »*adozione*..., patria di (adozione) druga domovina«.

da to može biti i drukčije: on navodi slučaj pape Marcela II, koji je po rođenju bio iz Picena, iako je bio toskanskog porijekla.⁷¹

Navodim iz naše povijesti analogni slučaj, onaj velikog pronalazača Nikole Tesle. Tesla je porijeklom Srbin i takvim se osjećao, ali je Hrvatsku, u kojoj se rodio, smatrao svojom domovinom jednako kao i njegovi preci.

Na kraju osvrtu na Gattijevu knjigu riječ-dviije o tzv. »disciplina dell'arcano« čemu posvećuje treće poglavlje knjige (159–325). Fra Felice-Siksto V. nije otvoreno spominjao »drugu domovinu«, onu svojih predaka, pa i svoju. O tome su šutjeli i njegovi suvremenici. Gatti je, da bi neosporno dokazao porijeklo Siksta V. samo iz Pičena, tu šutnju potencirao do te mjere da ju je usporedio s »disciplinom dell'arcano«.⁷² Disciplina šutnje (arcano) postojala je osobito od 3. do 5. stoljeća u ranom kršćanstvu, kad se pred poganima, pa i katekumenima, nije htjelo otvoreno govoriti o kršćanskim obredima i dogmama. Bila je to »više mjera razbora nego zakona«. O nekim stvarima nije trebalo govoriti ni pisati, a dozvoljene su bile jedino nekakve aluzije i korištenje simbola, npr. znak ribe, itd.

O porijeklu Siksta V. se otvoreno nije govorilo ni pisalo jednostavno zato što to nije bilo uputno; papa je bio rođen u Picenu i to se govorilo i pisalo; dalje ne, vjerojatno radi onih koji su fra Felicea-Siksta V. osobno poznavali. Papa je o tome šutio, pa su šutjeli i oni. Ipak, kruškina grančica na papinu grbu bila je simbol koji je imao svoje značenje. U svemu tome se nije radilo ni o kakvom tajenju nekog »misterija«, kako to Gatti apostrofira kao disciplinu »dell'arcano«.

Nešto slično se zbiva i danas, s papom Wojtylom. Tvrdi se da je njegova majka bila grkokatolikinja, ali se o tome ne govori i ne piše. Isticati da je papina majka grkokatolikinja vjerojatno ne bi bilo uputno radi »velikih« poljskih katolika čiji odnosi prema grkokatolicima nisu uvijek bili na visini.

3. HRVATSKA BIBLIOGRAFIJA

Četiristota obljetnica smrti pape Siksta V, porijeklom Hrvata iz Dalmacije (1590–1990.), povod je što objavljujem tiskanu Hrvatsku bibliografiju o porijeklu Siksta V. Bibliografija ide od fra Andrije Kačića Miošića 1759., godine do zaključno s 1990. godinom. Naravno, ne mislim da ona iscrpno obuhvaća sve što je u tom pogledu objavljeno, što su objavili naši ljudi na hrvatskom ili na drugim jezicima. Prikupljeni su naslovi, koliko je to bilo moguće, u sadašnjem trenutku. Neke naslove nisam uspio provjeriti, pa ih navodim prema podacima koji su mi bili dostupni.

Bibliografija navodi napise i knjige prema godinama objavljivanja: prezime i ime autora (ako to nije poznato, naznačeno je »nepotpisano«), naslov, mjesto izdanja, godište, broj i datum, te na kraju naznaka stranica.

Može se reći da hrvatska bibliografija o porijeklu Siksta V. od 1759. godine do prve hrvatske monografije o Sikstu V. iz pera franjevca konventualca o. Vida Gjiković-Markovine 1935, o slavenskom i hrvatskom porijeklu Siksta V. donosi kratke podatke, ponekad s izvjesnom dozom dvojbe. U toj su fazi revni bili oso-

71 GATTI, *nav. dj*, 83.

72 Tumačenje pojma »ARCANO, disciplina dell' (arcano)« prema L. M. CERASOLI: *Enciclopedia italiana*, Istituto Giovanni Treccani, IV, Milano-Roma, 1929, 15 i F. OP-PENHEIM: *Enciclopedia cattolica*, I, Vaticano, 1948, 1793–1797.

bito naši ljudi koji su djelovali u Hrvatskom zavodu sv. Jeronima u Rimu, koji su o porijeklu Siksta V. pisali u okviru svojih manjih i većih monografija o svom Zavodu.

Slavenskom porijeklu Siksta V. usprotivio se F. Pistolesi svojim napisima od 1909. do 1921. godine. Reagirao je o. V. Gjiković-Markovina svojom knjigom 1935. Kritički osvrt na pisanje Pistolesija je rasprava S. K. Sakača *Siksto V. – talijanski Hrvat* (1944). Slijedili su sve informativniji napisi koje su objavili J. Burić, Đ. Kokša i D. Mandić.

Treće razdoblje hrvatske bibliografije o porijeklu Siksta V. je nastupilo s proslavama 400. obljetnice pontifikata Siksta V.: rasprave Ratka Perića 1985. *Papa Siksto V. i Hrvati* i Ivana Goluba *Ključna isprava u raspravi o hrvatskom porijeklu pape Siksta V.* (1987), a onda zapažena monografija o. Marijana Žugaja *Siksto V. između Istoka i Zapada* na talijanskom (1987).

Naglasiti valja da je Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima u Rimu, osobito zalaganjem rektora msgra Ratka Perića, priredio dva znanstvena simpozija o Sikstu V. u Rimu, koji su imali veliki odjek u domaćem i stranom tisku. Objavljena su i dva sveska s referatima sa simpozija. Vrhunac je objavljivanje vatikanskog latinskog Kodeksa 5440 iz 1590. (1989.)

I ova radnja *Hrvatska bibliografija o porijeklu Siksta V.* prilog je 400. obljetnici smrti pape Siksta V, s kritičkim osvrtom na knjigu I. Gattija koja je u međuvremenu objavljena u Italiji.

1. KAČIĆ MIOŠIĆ, Andrija: »Razgovor ugodni naroda slovinskoga...«, U Mlecima na 1759.
2. KUKULJEVIĆ-SAKCINSKI, Ivan: »Ilirski zavod i crkva sv. Jerolima u Rimu«, Arkiv za povestnicu jugoslavensku, knjiga I, U Zagrebu 1851, 105–120.
3. (nepotpisano): »Dei Vescovi di Cattaro. *Stemma Sixti V.*«, Il Rammentatore Dalmatino, Lunario Cattalico, Greco ed. Ebraio per l'Anno 1862, Zara, 30–32.
4. (nepotpisano): »*Sisto V.*« (Prema Rhorbacherovoj »Storia della Chiesa«, vol. XIII, str. 125 i sl.), La Dalmazia Cattolica, Anno VI, No. 46, Zara, 14 Novembre 1875, »Appendice«, 1–5.
5. ČRNČIĆ, Ivan: »*Prilozi k razpravi: Imena Slovjenin i Ilir u našem gostinju u Rimu poslije 1453 god.*«, Starine JAZU, 18, Zagreb. 1886. 1–164.
6. (nepotpisano): »*Papa Sisto V. oriundo dalle Bocche di Cattaro*«, Il Dalmata, Anno XXIV, No. 30, Zara, 13. Aprile 1889, »Appendice«, 1.
7. X. (?): »*Prije 300 godina* (U spomen 300-godišnjice pape Siksta V, rodnom Petrovića iz Dalmacije.)«, Hrvatska, Zagreb, 24. listopada 1890, god. V, br. 245, 1.
8. TOPOLKOVIĆ, Lujo: »*Siksto V.*« (Po Hübneru sastavio Lujo Topolković), Hrvatski branik, Mitrovica, god. III, br. 22, 1. lipnja 1895, 1–2; br. 23, 1–2; br. 24, 1–2; br. 26, 1–2; br. 27, 1–2; br. 28, 1–2; br. 29, 1–2.
9. P. S. I. (IVANČIĆ, Stjepan): »*La questione di S. Girolamo de' Schiavoni in Roma* in faccia alla storia e al diritto ed il Breve di S. S. Leone XIII 'Slavorum Gentem'«, Roma, 1901.

10. JELIĆ, Luka: »Hrvatski zavod u Rimu«, Vjestnik Kr. Hrv.–Slav.–Dalm. Zemaljskog arhiva, Zagreb, 1902, god. IV, svez. 1, stranica 55.
11. JELIĆ, Luca: »S. Girolamo de'Schiavoni. L'istituto croato a Roma. Appendice Avvenimenti recentissimi per cura di Vinko Kisić«, Zara, 1902.
12. KISIĆ, Vinko: »Najnoviji događaji. Dodatak k razpravi Hrvatski Zavod u Rimu. Prilog Acta Hieronymiana«, Zadar, 1902, 57–176 (nastavak paginacije rasprave L. Jelića »Hrvatski Zavod u Rimu«, vidi gore).
13. Fra Božidar (VLAŠIĆ, Petar): »Papa Siksto V.«, Pučki list, Split, god. XVI, br. 12, 30. Lipnja 1906, 118.
14. E. M.: »Naše uspomene u Rimu – Jedna kratka umjetnička šetnja u prosinačkom suncu«, Novosti, Zagreb, god. XX, 1926, br. 356, 34.
15. BUTORAC, Pavao: »Porijeklo Siksta V.«, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku, Split, svez. L (za godinu 1928. i 1929.), 1932, 307–329.
16. DELALLE, I.: »Porijeklo Siksta V.«, Novo doba, Split, god. XV, 1932, br. 298, 38.
17. ŽIĆ, Nikola: »Podrijetlo pape Siksta V.«, Obzor, Zagreb, god. LXXIV, br. 90, 18. travnja 1933, 2–3.
18. GJIKOVIĆ-MARKOVINA, Vid: »Siksto V«, Pančevo, 1935, stranica 111.
19. ROGOŠIĆ, Roko: »Prikaz knjige 'Gjiković-Markovina, Siksto V, Pančevo 1935.'«, Nova revija, Makarska, 1936, br. 1, 86–87.
20. DELALLE, Ivan: »Nova knjiga o Sikstu V.«, Novo doba, Split, god. XX., 2. januara 1937, br. 73, 3–4.
21. BACOTICH, Arnolfo: »Pontefici dalmati o originari della Dalmazia«, Archivio storico per la Dalmazia, Roma, Anno XIV, Vo. XXVI, Fasc. 155, Febbraio 1939, 430–440.
22. LIVAJUŠIĆ, Anto: »Željezni papa«, Katolički tjednik, Sarajevo, god. XVII. (XX.), 16. ožujka 1941. Listak: br. 11, 10–12; br. 15, 13. travnja 1941., 10–14.
23. SAKAČ, Stjepan Križin: »Papa Siksto V. – talijanski Hrvat«, Život, Zagreb, god. XXIV, br. 3–4, Rujan–Prosinac 1943, 199–227.
24. KRESPI, Antun: »Papa Siksto V. – Hrvat podrijetlom«, Hrvatska smotra, god. XII, Zagreb, 1944, br. 1 i 2, 94–95.
25. BRAJEVIĆ, Vinko: »Istituto S. Girolamo degli Illici (1453–1953.)«, Roma, 1953, stranica 13 (nepaginiranih).
26. B. (BURIĆ, Josip): »Iz povijesti hrvatske kolonije u Rimu«. Blagdan sv. Jeronima, Glasnik Srca Isusova i Marijina, Salzburg, XI, br. 9, rujan 1959, 244–245.
27. BURIĆ, Josip: »Hrvatsko podrijetlo pape Siksta V.«, Hrvatska revija, Buenos Aires, god. X, ožujak 1960, sv. 1 (37), 56–60.
28. F. S. I. (IVANČIĆ, Stjepan): »La questione di S. Girolamo de' Schiavoni in Roma in faccia alla storia e al diritto ed il Breve di S. S. Leone XIII 'Slavorum Gentem'«, (Seconda edizione), Roma, 1901. – Nije navedena godina izdanja, ali se prema bilješci na str. 6 zaključuje da je to bilo iza 1961. godine: ove su povijesne crtice izlazile u »Novomu Životu« (Rim) 1964. i 1965. godine, a one od str. 59 dalje u »Glasniku Srca Isusova i Marijina« u Salzburgu između 1954. i 1961. godine.
29. GOLUB, Ivan: »Juraj Križanić i pitanje prava Slovenaca na svetojeronimske ustanove u Rimu«, Historijski zbornik, god. XXI–XXII, 1968–1969, Zagreb, 213–258.
30. KOKŠA, Giorgio (Juraj): »S. Girolamo degli Schiavoni« (Chiesa nazionale croata), Roma, 1971.

31. MANDIĆ, Dominik: »Crvena Hrvatska u svjetlu povijesnih izvora«, Sabrana djela (3. upotpunjeno izdanje), Chicago-Rim, 1973.
32. PERIĆ, Ratko: »Papa Siksto V. i Hrvati«, Crkva u svijetu, Split, br. 3, 1985, 283–301.
33. (nepotpisano): »Rim: 400. obljetnica izbora Siksta V za papu«, AKSA, Zagreb, br. 52 (815), 27: 12. 1985, 2b.
34. R. P. (PERIĆ, Ratko): »Drugi o nama: 'Možda je Siksto V. bio papa Slaven'«, Crkva na kamenu, Mostar, VII, br. 1 (62), siječanj 1986, 16. – »Možda je Siksto V. bio papa Slaven« je prijevod napisa O. Petrosilla u rimskom listu »Il Tempo« od 17. XII. 1985, 19, s talijanskog: »Fu forse Sisto V il primo Papa slavo?«.
35. TOPIĆ, F.: »Sikstinska proslava«, Svjetlo riječi, Sarajevo, br. 1, 1986., 4.
36. (nepotpisano): »Prvi Papa Slaven: Siksto V«, Hrvatska revija, Barcelona-München, br. 1, 1986, 94.
37. TOPIĆ, Franjo: »Sikstinske proslave u Rimu«, Crkva u svijetu, Split, XXI, br. 1 (89), 1986, 91–92.
38. LEBO, J.: »Uz obljetnicu Siksta V«, Mladi teolog, Sarajevo, VIII, br. 13, 1986, 65–68.
39. (Rimski Hrvat): »Papa Siksto V. i Hrvati«, Živa zajednica, Frankfurt, br. 1–2, 1986, 7–8.
40. KRASIĆ, S.: »Je li papa Siksto V. bio podrijetlom Hrvat?«, Glas koncila, Zagreb, XXV, br. 2, 12. siječnja 1986, 5.
41. MRKONJIĆ, Tomislav: Hrvatska kolonija u Rimu proslavila 400. obljetnicu izbora Siksta V. za papu »Siksto V. – Hrvat?«, Veritas, Zagreb, XXV, br. 2 (284) – 1986, 14–15 i 30.
42. J. (Božanić): »Siksto – Papa hrvatskog porijekla«, Zvona, Rijeka, XXIV, br. 2 (221), veljača 1986, 8.
43. KRASIĆ, S.: »El papa Sixto fue de origen croata?«, Studia Croata, Buenos Aires, br. 2, 1986, 121–125. – Španjolski prijevod B. Kadića.
44. ŠIMIĆ, J.: »È veramente Giovanni Paolo II il primo Papa Slavo? Sisto V e i Croati« – »Da li je Ivan Pavao II prvi papa Slaven? Siksto V i Hrvati«, La nostra vita – Naš Život, Acquaviva Collecroce, br. 2, 1986, 23–25.
45. GAŠPAROVIĆ, Đuro: Znanstveni skup u Rimu o proslavi 400. obljetnice pape »Papa Siksto V – dobročinitelj Hrvata«, Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije, Đakovo, XXXIX (CXIV), br. 3, 1986, 55–56.
46. TOPIĆ, F.: »Siksto V – hrvatskog porijekla?«, Povezanost, Mosbach, Uskrs 1986. 21–22.
47. ŽUGAJ, Marijan: »Sisto V tra Oriente ed Occidente«, Miscellanea Francescana (komemorativni svezak »I pontefici Sisto IV (1471–84) e Sisto V (1585–90)«, 86 (1986), Roma, 1986, 595–775.
48. ŽUGAJ, Marijan: »Sisto V tra Oriente ed Occidente«, Edizioni Miscellanea Francescana – Pontificio Collegio Croato di San Girolamo, Collectanea croatico-hieronymiana de Urbe, 1, Roma, 1987, stranica VIII + 187.
49. GOLUB, Ivan: »Ključna isprava u raspravi o hrvatskom porijeklu pape Siksta V.« (O 400. obljetnici sikstinske crkve sv. Jeronima u Rimu), Croatica Christiana Periodica, Zagreb, XI, br. 20, 1987, 93–101.
50. R. P. (PERIĆ, Ratko): Dopisnice iz Rima – »Naše gore list«, Crkva na kamenu, Mostar, VIII, br. 12 (85), prosinac 1987, 16.
51. PERIĆ, Ratko: Kardinal Kuharić u Molizama »Šeperovom i Hrvatskom ulicom«, Glas koncila, Zagreb, XXVI, br. 50 (705), 13. prosinca 1987, 6.

52. PERIĆ, R.: »*El afecto del Papa Sixto V a San Jeronimo*«, Studia Croatica, br. 2, 1988, 121–132.
53. VUKŠIĆ, T.: »*Jubilej hrvatske crkve*«, Glas koncila, Zagreb, XXVII., br. 45 (752), 1988, 3.
54. (nepotpisano): Biskupska poruka za Iseljenički dan: – »*Bog ne ostavlja svoj patnički narod*«, Glas koncila, Zagreb, XXVII., br. 52 (759), 25. prosinca 1988, 4.
55. JAČOV, Marko: »*Le emigrazioni dalla Dalmazia nelle Marche nei sec. XV–XVI e l'origine del Papa Sisto V*«, La Rivista Dalmatica, Anno XXXVI della IV serie, Vol. LX, Roma, No. 1 (Gennaio-Marzo), 1989, 43–50.
56. LATKOVIĆ, B.: »*Marijan Žugaj OFM Conv.: Sixto V entre Oriente y Occidente*«, Studia Croatica, br. 2, 1989, 185–189 (recenzija).
57. (nepotpisano): »*Simpozij o hrvatskoj nacionalnoj crkvi svetog Jeronima u Rimu*«, AKSA, Zagreb, br. 14 (985), 7. 4. 1989., 1–2,
58. KUREČIĆ, Zvonimir: »*Novi podaci o hrvatskoj sikstinskoj crkvi svetoga Jeronima u Rimu*«, Croatica Christiana Periodica, Zagreb, XIII, br. 23, 1989, 201–208.
59. VUKŠIĆ, Tomo: Međunarodni znanstveni simpozij povodom jubileja hrvatske crkve sv. Jeronima u Rimu »*Osam Hrvata i osam Talijana za osam zlatnih jubileja*«, Mi – List mladih, Zagreb, br. 5, 1989, 10.
60. MATELJAN, Ante: »*Hrvatska crkva sv. Jeronima u Rimu*«, Crkva u svijetu, Split, XXIV, br. 2 (182), 1989, 183–185.
61. MIKLENIĆ, I.: Znanstveni skup o 400. obljetnici hrvatske crkve sv. Jeronima u Rimu »*Četiristoljetno stjecište Hrvata*«, Glas koncila, Zagreb, XXVIII, br. 15 (774), 1989, 3.
62. TADIĆ, I.: »*Poruka 400-godišnje povijesti hrvatske crkve u Rimu; Čovjek – Duša – Tijelo*«, Hrvatski katolički list, Victoria Australia, lipanj 1989, 11.
63. RADJA, T.: »*Značajan dio hrvatske povijesti kulture*«. U povodu 400. obljetnice Hrv. Zavoda i crkve Sv. Jeronima u Rimu, Nova Hrvatska, London, br. 8, 1989, 14.
64. MARAČIĆ, Ljudevit: Uz 400. obljetnicu crkve sv. Jeronima u Rimu »*Hrvatska Sikstova crkva i Zavod*«, Veritas, Zagreb, XXVIII, br. 9 (311) – 1989, 12–14 (intervju s rektorom Perićem).
65. PERIĆ, Ratko (a cura di): »*Chiesa Sistina 1589–1989, I*«, Pontificio Collegio Croato di San Girolamo, Collectanea croatico-hieronymiana de Urbe, 2, Roma 1989, Dagli Atti del Convegno »*La Comunita Croata di Roma in onore del Papa Sisto V*«, Roma, 14 dicembre 1985, stranica 207.
66. PERIĆ, Ratko: »*L'amore di Sisto Quinto verso San Girolamo*«, Chiesa Sistina 1589–1989, I, Pontificio Collegio Croato di San Girolamo, Collectanea croatico-hieronymiana de Urbe, 2, Roma 1989, 15–33. Dagli Atti di Convegno: *La Comunita Croata di Roma in onore del Papa Sisto V* (14. 12. 1985).
67. PERIĆ, Ratko: »*Appendice 'Il libro dei beni dell'Ospizio e delle regalate alla Chiesa di San Girolamo degli Illirici testè edificata e eretta in collegiata dall'ottimo connazionale Sisto V. – Pontefice Massimo, M.D.X.C.'*«, Chiesa Sistina 1589–1989, I, Pontificio Collegio Croato di San Girolamo, Collectanea croatico-hieronymiana de Urbe, 2, Roma 1989, 35–78 + 23 fotografije. Dagli Atti del Convegno »*La Comunita Croata di Roma in onore del Papa Sisto V*«, Roma, 14 dicembre 1985.

68. MIKLENIĆ, Ivan: *Pohod Ivana Pavla II. hrvatskoj crkvi i Zavodu sv. Jeronima »Papa zakoračio na hrvatsko tlo – u Rimu«*, Glas koncila, Zagreb, XXVIII., br. 44 (803), 29. listopada 1989, 1, 3 i 4.
69. TOPIĆ, Franjo: *Nova knjiga o staroj slavi Hrvata u Rimu »Sikstinska crkva«*, Glas koncila, Zagreb, XXVIII, br. 44 (803), 29. listopada 1989, 5.
70. (nepotpisano): *400. obljetnica crkve sv. Jeronima u Rimu »Hrvati su u Rimu povijesni narod«*, Glas koncila, Zagreb, XXVIII, br. 45 (804), 5. studenoga 1989, 7.
71. PERIĆ, Ratko (a cura di): *»Chiesa Sistina 1589–1989, II«*, Pontificio Collegio Croato di San Girolamo, Collectanea croatico-hieronymiana de Urbe, 3, Roma 1990, *Dagli Atti del Convegno »La Chiesa di San Girolamo dei Croati da Sisto V ai nostri giorni«*, Roma 31 marzo – 1 aprile 1989, stranica 208.
72. FUČEK, Ivan: *»Chiesa Sistina centro liturgico e pastorale dei Croati«*, Chiesa Sistina 1589–1989, II, Pontificio Collegio Croato di San Girolamo, Collectanea croatico-hieronymiana de Urbe, 3, Roma 1990, 11–35. *Dagli Atti del Convegno: »La Chiesa Sistina di San Girolamo dei Croati da Sisto V ai nostri giorni«* (31. 3. – 1. 4. 1989).
73. GOLUB, Ivan: *»Istituzioni collegate alla Chiesa di S. Girolamo: Confraternita, Capitolo, Collegio«*, Chiesa Sistina 1589–1989, II, Pontificio Collegio Croato di San Girolamo, Collectanea croatico-hieronymiana de Urbe, 3, Roma 1990, 37–50. *Dagli Atti del Convegno: »La Chiesa Sistina di San Girolamo dei Croati da Sisto V ai nostri giorni«* (31. 3. – 1. 4. 1989).
74. PERIĆ, Ratko: *»Sisto V – titolare e costruttore della Chiesa Geronimiana«*, Chiesa Sistina 1589–1989, II, Pontificio Collegio Croato di San Girolamo, Collectanea croatico-hieronymiana de Urbe, 3, Roma 1990, 55–68. *Dagli Atti del Convegno: »La Chiesa Sistina di San Girolamo dei Croati da Sisto V ai nostri giorni«* (31. 3. – 1. 4. 1989).
75. HRVATSKI BISKUPI: *»400 godina Sikstove hrvatske crkve sv. Jeronima«*, Chiesa Sistina 1589–1989, II, Pontificio Collegio Croato di San Girolamo, Collectanea croatico-hieronymiana de Urbe, 3, Roma 1990, 179–182. *Dagli Atti del Convegno: »La Chiesa Sistina di San Girolamo dei Croati da Sisto V ai nostri giorni«* (31. 3. – 1. 4. 1989).
76. KUHARIĆ, Franjo, cardinale – titolare della chiesa geronimiana: *»Chiesa Sistina madre delle chiese croate all'estero«*, Chiesa Sistina 1589–1989, II, Pontificio Collegio Croato di San Girolamo, Collectanea croatico-hieronymiana de Urbe, 3, Roma 1990, 171–175. *Dagli Atti del Convegno: »La Chiesa Sistina di San Girolamo dei Croati da Sisto V ai nostri giorni«* (31. 3. – 1. 4. 1989).
77. OBLAK, Marijan, nadbiskup zadarski: *»U službi Bogu i Hrvatskom rodu sv. Nikola Tavelić«*, Chiesa Sistina 1589–1989, II, Pontificio Collegio Croato di San Girolamo, Collectanea croatico-hieronymiana de Urbe, 3, Roma 1990, 176–178. *Dagli Atti del Convegno: »La Chiesa Sistina di San Girolamo dei Croati da Sisto V ai nostri giorni«* (31. 3. – 1. 4. 1989).
78. PAPIĆ, Krsto: *»Papić sam po papi Sixtu«*, Vjesnik – Panorama subotom, Zagreb, br. 609, 10. ožujka 1990, 19.
79. PETEŠIĆ, Ćiril: *»Siksto V. bio je Dalmatinac«*, Večernji list, Zagreb, XXXIV, br. 9823, 22. XII. 1990, 15.

RESUME

Le 400e anniversaire de la mort du pape Sixte V a réouvert le débat historique sur les origines de sa famille. Le franciscain Félix Peretti, devenu pape Sixte V (1585 à 1590), était-il italien ou croate? Sa famille provenait-elle des Bouches de Kotor, de la région de Perušić ou de l'île dalmate de Šolta?

L'article de Monsieur Ćiril Petešić analyse les positions opposées de Marijan Žugaj («Sisto V tra Oriente ed Occidente», Rome 1987, pp. 1-187) et de Isidoro Gatti («Sisto V papa 'Piceno'», Ripatransone 1990, pp. 1-600).

A l'aide d'une riche documentation, le franciscain Žugaj démontre les origines croates du pape Peretti, ce que vivement mais confusément conteste Isidoro Gatti.

Monsieur Petešić insiste sur les origines croates de la famille Peretti (Kruševica, Bouches de Kotor). Selon lui, le pape Sixte V serait né à Cupramarittima sur la côte adriatique italienne. On lui doit aussi une riche bibliographie sur la question.